

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний
університет імені Петра Могили

Навчально-науковий інститут
післядипломної освіти

Курінна Світлана Анатоліївна

Облік і аналіз запасів на сільськогосподарських підприємствах

Кваліфікаційна робота магістра на здобуття
ступеня вищої освіти: магістр
галузі знань: 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»
за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит
підприємницької діяльності»

Керівник кваліфікаційної роботи магістра:
канд. екон. наук, доц. б. в. з. Руденко Н.О.

Рецензент:
канд. екон. наук, доц. Черненко К.П.

Миколаїв 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ.....	7
1.1 Економічна сутність запасів, їх класифікація і оцінка.....	7
1.2 Облікова політика щодо запасів та її відповідність вимогам НП(С)БО	12
2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ	20
2.1 Вибір оптимального методу оцінки запасів на сільськогосподарських підприємствах.....	20
2.2 Вплив методу оцінки запасів при їх вибутті на величину прибутку сільськогосподарських підприємств	23
3. ОБЛІК ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ НА ПРАТ «АГРОТОН»	27
3.1 Загальна характеристика ПрАТ «Агротон»	27
3.2 Фінансові показники ПрАТ «Агротон»	32
3.3 Документування операцій, розкриття інформації про запаси у фінансовій та управлінській звітності ПрАТ «Агротон»	44
3.4 Синтетичний та аналітичний облік запасів, аналіз операцій із запасами на ПрАТ «Агротон»	47
4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ НА ПРАТ «АГРОТОН».....	63
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми обумовлена тим, що управління суб'єктом господарювання залежить від ефективності використання запасів.

Управління запасами контролює потік товарів від виробників до складів та від цих об'єктів до пунктів продажу. Ключова функція управління запасами - вести детальний облік кожного нового або повернутого товару під час його входу або виходу зі складу або пункту продажу.

Управління запасами це складний процес, особливо для великих організацій, але основи є по суті однаковими, незалежно від їх розміру чи типу. При управлінні запасами, товари доставляються в приймальну зону складу у вигляді сировини або компонентів.

Процеси глобалізації, розвиток інформаційного суспільства, вдосконалення техніки ведення бізнесу та постійна конкуренція вимагають всебічного аналізу управління виробничими запасами.

Основу управління запасами становлять їх облік та аудит. А від ефективності налагодження виробництва залежить життєдіяльність підприємства в цілому. Тому, професійні бухгалтери та аудитори покликані сприяти ефективному веденню бізнесу, шляхом пошуку постійних методів впровадження інноваційної виробничої політики підприємства.

Більшість підприємств не витримують конкуренції та закриваються протягом першого року своєї діяльності. Це пов'язано, в першу чергу, з неправильно прийнятими рішеннями керівництва щодо організації виробництва. Тому правильне управління виробничими запасами є ключовим на підприємстві.

Таким чином актуальність теми обумовлена:

- переходом підприємств до нових моделей управління запасами, що супроводжується трансформацією методики ведення обліку, у зв'язку з швидкими змінами технологій, покоління споживачів;
- зростанням значущості запасів, як засобів підтримки

життєдіяльності підприємств в умовах жорсткої конкуренції.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних аспектів організації обліку запасів зробили праці таких науковців, як: К.Л. Багрій, С.В. Бардаш, К. Бехверхий, М.С. Білик, С.В. Брік, Ф.Ф. Бутинець, Т. Валентинова, Ю.А. Верига, О.І. Гадзевич, С.Ф. Голов, Грабова Н.М., М.Я. Дем'яненко, Т.А. Довга, Н.І. Дорош, О. Дубій, В.П. Завгородній, А.Г. Завгородній, Н.А. Іванова, О.О. Ільченко, В.О. Кзановська, О.І. Коблянська, Н.І. Коваль, О.М. Кравцова, В. Копивницький, В.А. Кулик, С.І. Левицька, В.С. Лень, О.П. Левченко, Н.М. Малуґа, О.В. Мартиненко, Т.О. Олійник, В.Ф. Палій та інші.

Гіпотеза дослідження: як вибір методу оцінки запасів при їх вибутті здійснює вплив на прибуток сільськогосподарського підприємства.

Мета дослідження: поглиблення теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо обліку і аналізу запасів на сільськогосподарських підприємствах.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань:**

- визначити економічну сутність запасів, їх класифікацію і оцінку;
- розглянути облікову політику щодо запасів та її відповідність вимогам НП(С)БО;
- проаналізувати вибір оптимального методу оцінки запасів на сільськогосподарських підприємствах;
- визначити вплив методу оцінки запасів при їх вибутті на величину прибутку сільськогосподарських підприємств;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Агротон»;
- розглянути фінансові показники ПрАТ «Агротон»;
- проаналізувати документування операцій, розкриття інформації про запаси у фінансовій та управлінській звітності ПрАТ «Агротон»;
- розглянути синтетичний та аналітичний облік запасів, аналіз операцій із запасами на ПрАТ «Агротон»;
- надати рекомендації щодо вдосконалення обліку та аналізу запасів на ПрАТ «Агротон».

Об'єкт дослідження: процес обліку і аналізу запасів на сільськогосподарських підприємствах.

Предмет дослідження: облік і аналіз запасів на сільськогосподарських підприємствах.

Методи дослідження: у теоретичній частині використано методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення, порівняння; у аналітичній частині використано методи моделювання, розрахунку, опису, вимірювання; у рекомендаційній частині методи SWOT-аналізу, узагальнення, тощо.

Елементи наукової новизни дослідження: визначено економічну сутність запасів, їх класифікацію і оцінку, розглянуто облікову політику щодо запасів та її відповідність вимогам НП(С)БО, проаналізовано вибір оптимального методу оцінки запасів на сільськогосподарських підприємствах, визначено вплив методу оцінки запасів при їх вибутті на величину прибутку сільськогосподарських підприємств; надано загальну характеристику ПрАТ «Агротон», розглянуто фінансові показники ПрАТ «Агротон», проаналізовано документування операцій, розкриття інформації про запаси у фінансовій та управлінській звітності ПрАТ «Агротон», розглянуто синтетичний та аналітичний облік запасів, аналіз операцій із запасами на ПрАТ «Агротон», надано рекомендації щодо вдосконалення обліку та аналізу запасів на ПрАТ «Агротон».

Інформаційна база дослідження: відображає узагальнений перелік джерел інформації: праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, статистичні дані офіційних сайтів, фінансові звіти ПрАТ «Агротон».

Теоретична, методологічна і практична значущість отриманих результатів - полягає в тому, що якісний облік і аналіз запасів допоможе осмислити їх важливу роль у забезпеченні життєдіяльності підприємства. Запропоновані методи обліку та аналізу запасів можуть бути покладені в основу моделювання і прогнозування діяльності компанії, підвищення її ефективності. Методологічні та теоретичні положення можуть бути використані для подальшого обліку та аналізу запасів. Розробки висловлені в

роботі певною мірою орієнтовані на надання допомоги суб'єктам господарської діяльності, керівникам та працівникам підприємств.

У першому розділі визначено економічну сутність запасів, їх класифікацію і оцінку, розглянуто облікову політику щодо запасів та її відповідність вимогам НП(С)БО.

У другому розділі проаналізовано вибір оптимального методу оцінки запасів на сільськогосподарських підприємствах, визначено вплив методу оцінки запасів при їх вибутті на величину прибутку сільськогосподарських підприємств.

У третьому розділі надано загальну характеристику ПрАТ «Агротон», розглянуто фінансові показники ПрАТ «Агротон», проаналізовано документування операцій, розкриття інформації про запаси у фінансовій та управлінській звітності ПрАТ «Агротон», розглянуто синтетичний та аналітичний облік запасів, аналіз операцій із запасами на ПрАТ «Агротон».

У четвертому розділі надано рекомендації щодо вдосконалення обліку та аналізу запасів на ПрАТ «Агротон».

Структура роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 98 сторінок, основний текст викладено на 88 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 14 рисунків, 8 додатків, 80 літературних джерел.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ

1.1 Економічна сутність запасів, їх класифікація і оцінка

У сучасних наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених існує багато точок зору щодо трактування поняття «запаси», найбільш характерні з яких представлені в табл. 1.1.

Аналіз наведених визначень терміну «запаси» показує, що більшість авторів, розкриваючи сутність цієї категорії, акцентують увагу на таких основних критеріях визнання запасів, як: суттєвість (наявність матеріальної форми); спеціальне призначення (включаючи призначення у процесі виробництва).

Таблиця 1.1 - Трактування сутності поняття «запаси» в економічній літературі

Автор, джерело	Визначення
Бардаш С.В.	Запаси — це оборотні активи, які призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу.
Безверхий К.Л.	Запаси — це продукція виробничо-технічного призначення, споживчі й інші товари, що перебувають на різних стадіях виробництва й обігу, та очікують вступу в процес виробничого або особистого споживання.
Валентинова Т.К.	Запаси - це активи, які призначені для продажу, пройшли передпродажну підготовку, матеріали, що використовуються у процесі виробництва або для надання послуг.
Загородній А.Г.	Запас - предмети (речі), що знаходяться на зберіганні, з метою подальшого використання.
Гадзевич О.І.	Запаси - певна кількість продуктів, матеріалів і т. ін., заготовлених заздалегідь для використання у разі потреби

Джерело: згруповано за інформацією [11;12;20;32;23]

Інші автори, зокрема Завгородній В.П., Зубілевич С. звертають увагу на особливості визнання резервного об'єкта активом, тобто, якщо існує ймовірність отримання компанією майбутніх економічних вигод від використання цього об'єкта в рамках господарської діяльності [31].

Слід зазначити, що деякі автори, визначаючи природу запасів, обмежують

їх використання. Так, наприклад, Кропивницький В.К., Мартиненко О.В., Олійник Т.А. вважають, що обсяг запасів є лише «виробничими процесами» [43;51;53].

Тому наступна група вчених, у тому числі Палій В.Ф., Покропивна С.Ф. вказують на необхідність визначення сфери використання запасів – у виробничій чи невиробничій діяльності підприємства (при виконанні адміністративно-господарських функцій). Однак ці автори не пов'язують термін «запаси» з амортизацією. Підтвердження такого тлумачення терміну «запаси» можна знайти в чинних нормативно-правових актах України [54;59].

Слід зазначити, що більшість науковців, розкриваючи зміст поняття «запаси», в якості обов'язкового критерію розглядають термін їх корисного використання, який може становити більше року або одного циклу експлуатації, якщо він перевищує рік визнання запасу. Я згодна з такою позицією, оскільки в процесі господарської діяльності підприємство набуває запасів, з метою їх довгострокової експлуатації.

При цьому, жоден із авторів у критеріях визнання об'єкта запасом не враховує вартість такого об'єкта, що є доцільним, з огляду на високий рівень інфляції.

Це означає, що концепції резерву, представлені в національних і міжнародних стандартах, узгоджуються за всіма основними критеріями для їх визнання. На жаль, ця ідентичність існує на рівні інвентарю. А органи фінансової служби, у разі визначення одиниці грошової одиниці дотримуються норм Податкового кодексу України. Такі суперечливі визначення призводять до конфліктних ситуацій між компаніями та податковими органами.

Класифікація спрямована на групування запасів в обліку таким чином, щоб їх було зручно враховувати незалежно від того, чи відповідають правила їх відображення НП(С)БО, МСФЗ. Існуючі класифікації запасів, які використовуються для цілей бухгалтерського обліку, наведені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 - Класифікація запасів, з метою складання бухгалтерського балансу

З погляду розділів балансу	З погляду рядків балансу	За бухгалтерськими рахунками
Запаси – це оборотні активи (розділ II та III активу)	рядок «Запаси» (1100). Він може бути розділений також на «Виробничі запаси» (1101), «Незавершене виробництво» (1102), «Готова продукція» (1103), «Товари» (1104) шляхом введення додатково термінів, що вписуються; рядок «Поточні біологічні активи» (1110); рядок «Необоротні активи, що утримуються для продажу та групи вибуття» (1200)	Виділено цілий клас рахунків - 2. До запасів відносяться рахунки: 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28.

Джерело: згруповано за інформацією [63]

Основна класифікація тут – за рахунками бухгалтерського обліку, оскільки саме на основі цих рахунків формуються рядки фінансового стану (балансу) підприємства та оборотних коштів. Тому, враховується класифікація запасів за рахунками бухгалтерського обліку, наведена у табл. 1.3.

Ретельне вивчення та правильне розуміння природи запасів справедливо вказує на ряд фундаментальних проблем теорії бухгалтерського обліку, зумовлених високою практичною необхідністю їх раціонального використання корпораціями.

Таблиця 1.3 - Субрахунки рахунку 20 «Виробничі запаси»

Рахунок	Назва	Призначення
200	Транспортно-заготівельні витрати на запаси	Транспортно-заготівельні витрати (ТЗР) виробничих запасів враховуються по всій групі субрахунків 201-209 (основою є п. 9 НП (С) БО 9, за яким ТЗР включається до собівартості запасів). У Плані рахунків та Інструкції субрахунок 200 відсутній. Проте це пропонується Методичними рекомендаціями № 2. Альтернативним варіантом є ведення обліку ТЗР на окремих субрахунках у певній групі резервів, наприклад, у 2011 році – на сировину та матеріали.

Рахунок	Назва	Призначення
201	Сировина і матеріали	Бухгалтерський облік повністю відповідає назві, тобто до цієї групи входять деревина, оргаліт, фарби, лаки, шерсть, нитки, цвяхи, гудзики, борошно на хлібозаводі. Підрядники тут можуть враховувати будівельні матеріали (цемент, пісок, клей, суміші тощо).
2011	Транспортно-заготівельні витрати на сировину та матеріали	Враховуються ТЗР із сировини та матеріалів (підставою є п. 9 НП (С) БО 9). У Плані рахунків та Інструкціях субрахунку на 2011 р. немає. Проте це пропонується Методичними рекомендаціями № 2. При його застосуванні вартість сировини та матеріалів без ТЗР слід враховувати за субрахунком. номер 2010. Альтернативний варіант – ведення обліку ТЗР на субрахунку 200 по всій групі товарно-матеріальних цінностей. Тоді субрахунок 2011 року не потрібен
202	Покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби	Напівфабрикат - це проміжний запас між продуктами і сировиною, наприклад, це частково оброблена сировина. Якщо напівфабрикати виробляються не самим підприємством, а закупаються на стороні, то Мінфін в інструкції пропонує віднести до цієї групи. Немає конкретного серйозного критерію поділу сировини та напівфабрикатів. Наприклад, була закуплена прана шерсть - її можна розглядати і як сировину (201), і як напівфабрикат (202), оскільки сировину (шерсть) вже почали переробляти. Компонентний виріб — це сукупність деталей. Такий виріб не може виконувати свою функцію без поєднання з іншими. В якості аксесуарів можна розглядати певну складну фурнітуру, наприклад, складні штори, внутрішній двигун (невеликий електродвигун), датчики тощо.
Інші субрахунки: 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210.		

Джерело: згруповано за інформацією [58]

МСФЗ - Міжнародні стандарти не вимагають використання планів рахунків.

Акції є найважливішим елементом, вони багато в чому визначають фінансовий стан і економічний потенціал в цілому.

Визначення категорії досліджуваних активів «запаси», яка враховується в системі бухгалтерського обліку, є неоднозначним і не в повній мірі відображає основні суттєві ознаки. Включення до складу запасів різнорідних груп

основних фондів (торговельного та промислового характеру) суперечить їх економічній сутності, що, у свою чергу, призводить до зниження обліково-аналітичних можливостей фінансової звітності, вводить в оману зацікавлених користувачів, їх важко контролювати, в кінцевому підсумку це знижує ефективність управління організацією.

Важливу роль відіграють питання раціональної організації облікового процесу отримання, використання та утилізації резервів. Запорукою побудови адекватної системи є розробка якісної класифікації запасів. Варто підкреслити особливу роль системи створення множинних резервів за різними визначальними ознаками не тільки для цілей, а й для внутрішнього контролю.

При вступі в компанію, в рамках договорів купівлі-продажу (купівлі за плату) основою початкової оцінки є фактична ціна запасів. Якщо запаси придбано через обмінну операцію, оцінка базується на поточній ринковій вартості одного з активів, що обмінюються (зазвичай ринкова вартість активу, яка є нижчою за вимогу ефективності). В особливо складних випадках, для оцінки запасів може бути використана ринкова ціна обмінюваного активу. Бухгалтерський облік також визначає поточну ринкову ціну запасів, придбаних організацією безоплатно (наприклад, в результаті дарування) або в результаті вибуття інших активів організації (наприклад, сформованих в результаті зменшення основних засобів). Безоплатно отримані запаси можуть складати вартість матеріалів у податковому балансі.

Вважаю за необхідне зазначити, що в умовах сучасної економіки одним із основних завдань є задоволення інтересів та інформаційних потреб широкого кола користувачів, чого неможливо досягти за допомогою універсального плану рахунків. Тому зміст сформованої інформації про фінансову звітність не завжди повністю відповідає вимогам керівництва щодо рівня деталізації.

На субрахунках за категоріями запасів може розкриватися додаткова інформація про їх стан, якість, різні кількісні параметри та відповідні оцінки в розрахунках тощо. І хоча в багатьох випадках для більшості зовнішніх користувачів достатньо отримати інформацію про організацію через

економічний вміст, внутрішнім і зовнішнім користувачам може знадобитися додаткова інформація, наприклад, про окремі бізнес-процеси або бізнес-сфери. Класифікації, які використовуються на основі внутрішньої, грошової та податкової звітності компанії, не можуть бути стандартизовані [68].

Узагальнено класифікацію запасів та додано нові класифікаційні ознаки, які можуть слугувати для створення індивідуального плану рахунків.

1.2 Облікова політика щодо запасів та її відповідність вимогам НП(С)БО

Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку регулюють облік різних статей і загалом відповідають міжнародним стандартам.

Категорія «запаси» часто використовується компаніями. Запаси включають оборотний капітал, що належить і підтримується компанією, вартість якого очікується протягом року. Запаси використовуються тільки для виконання завдань, визначених нормативними документами, або в рамках надання платних послуг, передбачених кошторисом підприємства.

Слід визнати, що облік запасів є складним напрямком, який, через значну кількість об'єктів обліку вимагає сумлінності, відповідальності та значних трудовитрат.

Запаси є найважливішою частиною активів компанії, і їх облік та оцінка впливають на результати діяльності установи та розкриття інформації про її фінансовий стан.

Найбільш точним, на наш погляд, є визначення запасів згідно з НП(С)БО 9 «Запаси», яке на сьогодні відображає організаційні питання обліку запасів підприємствами [8].

Товарно-матеріальними цінностями може бути назва або вид (група). Підприємства, відповідно до принципів бухгалтерського обліку, визначають одиницю обліку товарно-матеріальних цінностей, які потребують уніфікації в певній галузі, з урахуванням їх специфіки діяльності. Використання компанією

запасів здійснюється відповідно до вказівок керівництва, і, за відсутності таких вказівок. Компанія, на власний розсуд, визначає терміни корисного використання на момент придбання.

Запаси відображаються за собівартістю, незалежно від того, як вони були придбані, тобто придбання або виготовлення. До складу витрат на придбання запасів тепер включаються придбання, обмін інше і приведення їх у придатний для використання стан. Однак, окремого рахунку для накопичення витрат на придбання запасів немає: для цього запаси оприбутковуються на відповідних субрахунках.

Особливістю формування первісних витрат у торговельних підприємствах є те, що витрати, пов'язані з орендою автотранспорту для транспортування запасів, відносяться до витрат підприємства за відповідними кодами економічної класифікації, для яких вони передбачені в кошторисі доходів і витрат, та не входять до вартості придбаних запасів.

Також, до збільшення витрат на запаси не включається сума ПДВ, сплачена при придбанні запасів.

Особливого контролю потребують витрати на транспортування та придбання, які включаються до складу витрат на придбання. Їх слід віднести до конкретних груп, видів матеріалу. У тій мірі, в якій ці витрати можуть бути достовірно визначені, вони стосуються придбаних запасів.

По-друге, сума транспортно-заготівельних витрат, узагальнюється на окремому субрахунку або рахунку аналітичного балансування запасів, щомісячно за запасами які вибулими (використаними, проданими, подарованими тощо) за звітний місяць.

У разі падіння ціни, знецінення або зносу, оцінюються за первинною вартістю. Якщо витрати на придбання перевищують чисту вартість реалізації, різниця визнається витратами звітного періоду. Дохід визначається, коли продажна ціна зменшених запасів збільшується на суму, що дорівнює або менше суми попереднього замовлення.

Реалізація та інші відчуження оцінюються за допомогою одного з таких

методів:

- визначаються витрати відповідної одиниці запасів;
- середньозважена вартість;
- вартість першого надходження товару (FIFO);
- нормативна вартість;
- відпускні ціни [15, с. 82].

Початкові запаси та послуги та незамінні запаси оцінюються за фіксованою вартістю.

Будь-яка операція з вибуття запасів може бути оцінена за середньозваженою вартістю, шляхом ділення загальної вартості таких запасів на момент здійснення операції, на загальну кількість запасів, на момент здійснення операції.

ФІФО - за вартістю запасів першого надходження.

Оцінка нормативних витрат полягає у застосуванні встановлених підприємством норм, з урахуванням звичайного використання запасів виробництва, праці, виробничої потужності та ціни робочої сили. Необхідно регулярно переглядати нормативну базу.

Оцінки продажної ціни базуються на роздрібних продавцях, які використовують середню відсоткову ціну продуктів. Цей метод може бути використаний (якщо інші методи вилучення не виправдані) компаніями, які мають великий і різноманітний асортимент продукції з приблизно однаковою надбавкою до ціни.

Витрати на придбання малоцінних та зношених предметів, які введені в експлуатацію, виключаються з майна (виручка), з наступним обліком цих предметів у виробничих приміщеннях та відповідальними особами протягом періоду, їх фактичне використання [12, с. 15].

Для всіх товарно-матеріальних одиниць, що використовуються.

Ефективне поводження з активами бізнесу є запорукою його довгострокового функціонування. Для того, щоб процес проходив злагоджено та безпомилково, компанії приділяють велику увагу бухгалтерському обліку

запасів. Не кожен напрямок дасть високий результат, тому заклад повинен бути зацікавлений у хорошій якості кожного з них.

Оскільки ведення бухгалтерського обліку регулюється законодавством України, то перед бухгалтерією стоїть завдання дотримуватись усіх затверджених інструкцій та положень. Завдяки чіткій бухгалтерії, всі аспекти діяльності компанії представлені на всіх рівнях.

Успішне виконання завдань бухгалтерського обліку можливе лише за умови правильної організації первинного обліку, тобто документального оформлення різноманітних господарських операцій, з метою отримання вихідних (первинних) даних. Початкова інформація забезпечує необхідні характеристики для успішного управління.

Вдосконалення організації обліку запасів і посилення його контрольних функцій підприємств є основою дотримання фінансово-бюджетної дисципліни. Висока якість облікової інформації створює умови для ефективного виконання всіх функцій управління.

Виникнення та формування облікової політики компаній невіддільні від розширення існуючої діяльності та організаційно-правових аспектів ведення бізнесу в ринкових умовах, а також пропонування альтернативних варіантів, відповідно до нормативних актів з питань організації та ведення бізнесу та обліку згідно чинного законодавства.

На законодавчому рівні передбачено, що створення та затвердження методики є обов'язком.

Однією з основних вимог при формуванні методологічної складової основи бухгалтерського обліку є використання НП(С)БО 9.

Неповне розуміння суб'єктами господарювання змісту та цілей засад обліку товарно-матеріальних цінностей призводить до законодавчого врегулювання багатьох проблем. Оскільки не передбачено єдиної методики формування методик бухгалтерського обліку, підприємствам надано право вносити зміни до своїх положень.

Основою формування принципів обліку запасів є НП(С)БО 9 «Запаси» та

Методичні рекомендації з обліку запасів.

Проте, є ряд положень, які є обов'язковими при розробці облікової політики, а саме:

- план робочих рахунків з синтетичними та аналітичними рахунками;
- форми внутрішнього обліку;
- правила документообігу;
- організація аналітичного обліку;
- призначення осіб (складських приміщеннях);
- затвердження посад відповідальних за приймання та випуск акцій [10, с.

50].

Для створення робочого плану рахунків необхідно правильно класифікувати запаси підприємства за його галузевими характеристиками.

Економічна класифікація запасів, заснована на їх важливості для господарського процесу, оскільки використовувані в них матеріали відіграють різну роль. Одні складають матеріальну основу пізнішого продукту, інші, надають продуктам відповідних властивостей або сприяють процесу виробництва. Перша група називається основним матеріалом, друга – допоміжним. Для правильного планування потреби в товарних одиницях, раціональної організації їх обліку та контролю за використанням у виробництві, крім економічної, широко застосовують класифікацію за технічними ознаками. За технічними характеристиками резерви поділяються на групи та підгрупи за назвою, типом, маркою, розміром тощо. Така класифікація запасів відображається в номенклатурах систематичного переліку запасів, розроблених безпосередньо на підприємстві. Облік запасів ведеться за найменуваннями (видами) сировини і запасів, а в межах кожного виду - за розділами, видами, групами, сортами та окремими предметами, тобто за індивідуальними номерами. Кожному найменуванню, сорту і розміру запасів присвоюється фіксований код, який обов'язково зазначається на всіх документах, пов'язаних з обліком запасів. Цей шифр використовується в аналітичному обліку.

Особливо часто, недоліки в обліку запасів при інвентаризаціях, а також у

звірці даних обліку запасів виявляються при виявленні недоліків і суттєвих розбіжностей за перерахуванням окремих видів запасів. Також, є велика кількість помилок, що характеризують надходження та рух запасів. Сьогодні існує потреба і водночас можливість нових організаційно-методичних підходів до обліку запасів.

Важливим напрямком удосконалення обліку у господарствах є раціоналізація форм документів, документообігу та системи обліку та обробки документів.

Дані такої системи мають бути відображені в наказі «Про основи бухгалтерського обліку».

Мережеві системи створення та ведення облікових документів, зокрема це:

- перелік первинних документів з обліку виробничих запасів;
- графік;
- порядок зберігання та розпорядження документами [41, с. 93].

При цьому, первинні документи можуть бути стандартизованими (використовуються всіма компаніями, незалежно від виду діяльності), спеціалізованими (залежно від виду діяльності компанії) і розробленими самостійно. Якщо на підприємстві використовуються самостійно створені первинні документи, вони повинні містити обов'язкові відомості та затверджуватися наказом керівника підприємства.

Для своєчасного та належного оформлення вихідних документів складається план роботи.

При визначенні порядку зберігання та утилізації документів, зазначаються умови зберігання, відповідальні особи та етапи утилізації первинних документів.

Ці складові зазначаються додатками до наказу «Про ведення бухгалтерського обліку», з обов'язковим посиланням на них у самому наказі.

Дуже важливим моментом є вибір методу підрахунку запасів. Іншим поширеним методом - середньозваженої собівартості. Використовується для швидкопсувних товарів. У роздрібній торгівлі в основному використовується

метод ціни реалізації.

Методика оцінки запасів є дуже важливим етапом у формуванні облікових основ, оскільки від цього залежить не тільки процес зберігання запасів, а й фінансовий результат підприємства.

Окремо слід розглянути, як враховуються транспортно-заготівельні витрати. У літературі існують різні думки на цю тему, але всі їх можна звести до двох варіантів:

- пряме включення ТЗР у вартість придбання одиниці придбаних запасів (для однорідних запасів);
- за середнім відсотком [62].

На рахунку 200 «Витрати на транспортування і заготівлю матеріалів» необхідно відкрити рахунки для аналізу матеріалів і одиниць відпущених матеріалів.

Для забезпечення перевірки фактичної наявності запасів на підприємстві необхідна інвентаризація. Для цього необхідно оформити замовлення у менеджера. В обліковій політиці має бути зазначено склад інвентаризаційної комісії та терміни її проведення.

Крім того, фундаментальною є система внутрішнього контролю компанії. Наказ «Про основи бухгалтерського обліку» повинен містити інформацію про хід і час проведення інвентаризації.

При підготовці правил бухгалтерського обліку, підприємству рекомендується описати наступні напрями методичних основ формування інформації: визначення об'єктів обліку запасів (одиниць обліку); склад витрат, не врахованих у собівартості витрат, але врахованих у витратах періоду, в якому вони понесені; метод обліку відсотків за кредитами, використаними для придбання кваліфікаційних активів; в рамках ремонту; оцінка надлишкових запасів при інвентаризації; методи оцінки реалізації запасів.

Під час підготовки адміністративного документа всі переваги та недоліки кожного принципу, а також їхній вплив.

Облік запасів займає важливе місце у формуванні собівартості суб'єктів

господарювання, оскільки інформація про облік запасів, їх класифікацію та оцінку, визнання, термін служби та способи вибуття достовірно відображається, що дає можливість отримати достовірну обліково-аналітичну інформацію і управляти коштами компанії.

Модернізація бухгалтерського обліку, особливо запасів, наближає вітчизняну облікову діяльність до міжнародних стандартів, що може забезпечити більш ефективне інформаційне забезпечення управління фінансами підприємства. У наш час, діяльність компаній регулюється різними законами та нормативними актами.

2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ

2.1 Вибір оптимального методу оцінки запасів на сільськогосподарських підприємствах

Розуміння сутності та особливостей взаємодії процесу споживання виробничих запасів і процесу виробництва можливе лише за допомогою системи, яка відображає організаційні та економічні особливості при формуванні виробничих запасів. Оцінка матеріальних запасів має істотний вплив на формування показників звітності, які, в свою чергу, впливають на оцінку фінансового стану організації. Методика оцінки запасів регулюється відповідними положеннями.

Для сільського господарства основною виробничою діяльністю є ресурси, до яких належать виробничі запаси. Розуміння сутності та особливостей взаємодії процесу споживання, організаційні та економічні особливості, формування кадастрів і аналізу внутрішньогосподарських зв'язків підрозділів, оцінки фінансової спроможності організацій агропромислового комплексу. Товарно-виробничі запаси (ТЗ) є невід'ємною частиною оборотних коштів, їх грамотний, систематичний облік і контроль є запорукою ефективного управління організацією. Одним із найважливіших завдань керівника будь-якої організації є максимально ефективне використання наявних у його розпорядженні ресурсів. У зв'язку з цим, особливої уваги заслуговує проблема розробки комплексної системи.

Запаси оцінюються за собівартістю, але принципи обліку відрізняються.

Коли запаси купуються з відстрочкою або розстрочкою, вартість запасів повинна відображатися за вартістю, яку суб'єкт господарювання міг би сплатити без відстрочки (розстрочка). У разі якщо оплата за договором передбачена в безготівковій формі - повністю або частково - отримані товарно-матеріальні цінності оцінюються за справедливою вартістю, а також у разі

безоплатного отримання матеріалів.

Як відомо, при вибутті основних засобів запаси, придатні для подальшого використання, повинні бути оприбутковані на склад. До прийняття нового стандарту металобрухт, запчастини, будівельні матеріали оцінюються за поточною ринковою вартістю. Тепер оцінка таких значень повинна проводитися по меншому з двох значень:

- вартість, за якою суб'єкт господарювання обліковує такі запаси;
- сума балансової вартості списаних активів та понесені витрати під час демонтажу об'єктів, виведення резервів, приведення їх у належний стан [65, с. 100].

Готова продукція - призначена для реалізації частини запасів.

Товари є частиною запасів, придбаних або отриманих від інших юридичних чи фізичних осіб і утримуваних для продажу.

Наступним важливим моментом облікової політики є визначення порядку формування собівартості запасів за кожною їх групою, і для досягнення цієї мети пропоную сформувати робочий план рахунків, про який йшлося вище.

Окремо необхідно обумовити порядок, новий стандарт допускає два варіанти:

- за сумою прямих витрат, за винятком непрямих;
- на суму планових (нормативних) витрат. Їх необхідно регулярно переглядати. Різниця між фактичною собівартістю та плановими (нормативними) витратами призведе до зменшення (збільшення) суми витрат у тому звітному періоді, в якому виявлено різницю [69, с. 157].

Застосування нового стандарту обліку запасів, на нашу думку, вимагатиме розробки нових форм та реєстрів звітності, оскільки у фінансовій звітності за 2021 рік необхідно буде відображати:

- звірка залишків запасів у розрізі фактичної собівартості та амортизації на початок і кінець за цей період;
- причини збільшення чистої вартості (якщо відбулося відновлення раніше створених запасів);

- балансова вартість запасів, існуюче обмеження прав власності;
- методи розрахунку собівартості виробничих запасів;
- наслідки зміни цих методів (за попередній звітний період);
- аванси, передоплата, завдатки, виплачені організацією у зв'язку з придбанням, виробництвом, обробкою виробничих запасів [59, с. 90].

Таким чином, запропонована нова класифікація виробничих запасів, з урахуванням способів їх надходження і подальшої оцінки за справедливою вартістю, а також введення аналітичних рахунків в робочий план рахунків бухгалтерського обліку організації і вдосконалення облікової політики, дозволить об'єктивно визначити більш достовірну інформацію у фінансовій звітності підприємства.

Як правило, переоцінка (списання) проводиться конкретно по кожній статті запасів; допускається також обґрунтоване групування однотипних товарних позицій.

Стандарт визначає оцінку очікуваної ціни продажу на кінець кожного звітного періоду.

Якщо можлива ціна реалізації запасів, дисконтованих у попередніх періодах, вище їх поточної балансової вартості, такі запаси переоцінюються в межах фактичної (історичної) собівартості.

Фактичні витрати на придбання запасів включають:

- суми, сплачені організаціям за інформаційно-консультаційні послуги;
- мито;
- податки, що не підлягають відшкодуванню запасів;
- винагорода, сплачена організації-посереднику, через яку були придбані запаси [56, с. 37].

За методом середньозваженої собівартості кожна одиниця запасів у цьому періоді має однакову середню ціну за цей період. Цей метод використовується, коли компанія продає багато недорогих масових товарів.

За методом ФІФО запаси реалізуються (використовуються у виробництві) в тому ж періоді, що й придбані.

Застосування одного з цих методів для групи (виду) резервів базується на припущенні. Ці методи можна використовувати як альтернативні методи як для цілей бухгалтерського обліку, так і для податкових цілей.

Сума запасів, визнана витратами протягом звітного періоду, часто мірою собівартості продажів, складається з витрат, раніше визнаних при оцінці проданих запасів, плюс нерозподілені виробничі накладні витрати та надлишкові виробничі витрати. Характер діяльності може вимагати включення інших сум, таких як собівартість продажу продукції.

Деякі підприємства використовують цей формат для свого звіту про прибутки та збитки, що призводить до розкриття сум, відмінних від вартості запасів. У цьому форматі, організація представляє аналіз витрат, використовуючи класифікацію, засновану на характері витрат. У цьому випадку він розкриває витрати, визнані як сировина, разом із чистою зміною.

Принцип справедливості також поширюється на оцінку запасів. Протягом звітного року запаси відображаються за первісною вартістю і, іноді, не включають усіх необхідних непрямих витрат. Лише на кінець звітного року запаси, ціна яких знизилася або застаріла, частково втратили якість, відображаються в балансі за ціною можливого продажу, якщо вона нижча від первісної вартості. Відображення реальної економічної ситуації вимагає відображення в бухгалтерському обліку.

2.2 Вплив методу оцінки запасів при їх вибутті на величину прибутку сільськогосподарських підприємств

У структурі собівартості рослинницької продукції переважна більшість витрат має технологічне і технічне походження. Останніми роками, виробництво пішло лінією спрощення рекомендованих технологічних операцій під час вирощування посівних культур. Це пояснюється відсутністю запасів, фінансовими труднощами, слабкою підготовкою кадрів. В умовах економічної кризи, можлива зміна цін на насіння, добрива, засоби захисту рослин,

нафтопродукти.

Важко обґрунтувати технологію вирощування сільськогосподарських культур, розрахувати витрати. Підвищений рівень невизначеності у галузі рослинництва вимагає особливого обліку МПЗ на всіх етапах виробництва продукції, для чого було розроблено технологічну карту використання запасів при обробці ґрунту, диференційований підхід до використання запасів на одиницю земельних ресурсів; статистична модель, що дозволяє досліджувати вплив факторів на надійність, при обробітку ґрунту (під надійністю розуміється фактична витрата різних матеріалів щодо екологічних потреб рослини, відповідно до продуктивних властивостей якої необхідно змінювати ґрунт).

Це дозволить формувати необхідну якісну управлінську інформацію, що відповідає вимогам оперативності, достовірності, доступності та простоти сприйняття, з метою ухвалення ефективних поточних управлінських рішень та підвищення результативності функціонування сільськогосподарських підприємств.

Оцінка запасів істотно впливає на формування звітних показників, які, своєю чергою, позначаються на оцінці фінансового становища організації. Способи оцінки матеріально-виробничих запасів регламентуються відповідними нормативними актами бухгалтерського обліку.

Для сільського господарства основою виробничої діяльності є ресурси. Розуміння сутності та особливостей взаємодії процесу споживання матеріально-виробничих запасів та процесу виробництва сільськогосподарської продукції можливе лише за допомогою системи обліку, що дає можливість найбільш повно відобразити технологічні, організаційні та економічні особливості обліку формування матеріально-виробничих запасів та проаналізувати внутрішньогосподарські зв'язки підрозділів, оцінивши фінансові можливості організацій агропромислового комплексу.

Наприклад, при купівлі матеріально-виробничих запасів можлива оплата в повному розмірі одночасно або з відстрочкою платежу, або ж оплата може бути здійснена негрошовими коштами.

У вартість запасів включається оцінкове зобов'язання щодо демонтажу, утилізації запасів і відновлення навколишнього середовища, що виникло у зв'язку з придбанням (створенням) запасів. При цьому, не включаються до собівартості запасів витрати, що виникли через надзвичайні ситуації; управлінські витрати, якщо вони пов'язані з придбанням (формуванням) запасів; витрати на зберігання запасів, якщо воно не є частиною технології виробництва чи умовою закупівлі; інші витрати, які включені до складу необхідних.

При купівлі матеріально-виробничих запасів, за умов відстрочки чи розстрочки платежу вартість запасів слід відбивати за вартістю, яку комерційний суб'єкт міг сплатити без відстрочки (розстрочки). У тому випадку, якщо оплата за договором передбачена негрошовими коштами - повністю або частково - запаси, що надійшли, оцінюються за справедливою вартістю, так само, як і у разі безоплатного надходження матеріалів.

Як відомо, при вибутті основних засобів придатні для подальшого використання матеріально-виробничі запаси мають бути оприбутковані на склад.

Після того, як запаси в бухгалтерському обліку визнані, можуть бути здійснені наступні зміни одиниць їхнього обліку, оскільки стандарт вимагає відображати вартість запасів на кожну звітну дату за найменшою з двох оцінок: за фактичною собівартістю або чистою вартістю продажу запасів.

Під чистою вартістю продажу, в даному випадку, приймається передбачувана організацією ціна продажу запасів у звичайних умовах господарювання за мінусом передбачуваних витрат компанії для виробництва запасів, а також підготовки до продажу та безпосереднього продажу.

Чиста вартість продажу запасів, що відрізняються від готової продукції та товарів (наприклад сировина, матеріали, напівфабрикати), визначається як величина, що дорівнює припадає на ці запаси частці передбачуваної ціни продажу готової продукції (робіт, послуг), у виробництві яких використовуються зазначені запаси.

Для цілей бухгалтерського обліку, запаси підлягають класифікації за видами, виходячи з їхнього призначення на кожному етапі операційного циклу організації. Крім того, зміна в способах формування фактичної собівартості викликає необхідність класифікації матеріально-виробничих запасів не лише за видами, але й за способом надходження кожного їх виду.

3. ОБЛІК ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ НА ПРАТ «АГРОТОН»

3.1 Загальна характеристика ПрАТ «Агротон»

Приватне акціонерне товариство «Агротон» (далі – ПрАТ «Агротон»). створено 11.02.1999 року. Господарство знаходиться у м. Київ, вул. Грушевського Михайла, буд. 9Б, оф. Д9-5 [37].

Основним видом діяльності підприємства є виробництво сільськогосподарської продукції та її реалізація.

Серед напрямів діяльності сільськогосподарського підприємства ПрАТ «Агротон»:

- 1) вирощування зернових та технічних культур;
- 2) вирощування овочевих та баштанних культур для продовольчого харчування;
- 3) розведення свиней;
- 4) розведення птиці [37].

ПрАТ «Агротон» орендує 4160,98 га ріллі. У своїй сільськогосподарській діяльності ПрАТ спеціалізується на вирощуванні зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза) і технічних культур (соняшник).

Також підприємство має міцну кормову базу та займається виробництвом молока і м'яса.

Для доїння корів застосовується молокопровід фірми «Делаваль». Створені сприятливі умови утримання худоби, діє технологія однотипної годівлі тварин (монокорм), надій на одну фуражну корову складає більше 9000 кг. Також підприємство займається вирощуванням свиней.

ПрАТ «Агротон», за останні роки, вийшло на високий рівень застосування сучасних, передових технологій виробництва в рослинництві. Ще в 1995 році запроваджені в рослинництві технології No-till та мінімальний обробіток ґрунту. Застосовуючи нові технології, а також використовуючи

комплексну новітню техніку, господарство працює в економічному режимі – це економія пального, трудових ресурсів, підвищення продуктивності праці.

Такі технології дають змогу отримати рентабельність сільськогосподарської продукції від 30 % до 50%.

Сівба за технологією нульового обробітку вимагає спеціального набору технологій і техніки.

В господарстві ПрАТ «Агротон» використовується така техніка і технології:

- трактори і комбайни фірми Case, John Deer;
- посівні комплекси Sunflower, Flexicoil, сівалки ROMINA та METRO MTR24 фірми Гаспардо та PRONTO 12 NT фірми HORSCH;
- при внесення мінеральних добрив та засобів захисту рослин застосовується – STS -12 UPFPONT (ХАГГИ).

Дана техніка добре зарекомендувала себе в виробничому процесі, тому підприємство зацікавлено і надалі співпрацювати з фірмами-виробниками цієї техніки. Використання надійної та високоефективної техніки суттєво зменшує виробничі затрати, а отже і собівартість продукції.

Для отримання високих врожаїв повинні бути сприятливі погодні умови, але на жаль у кліматичній зоні, в якій працює ПрАТ «Агротон», опади по роках нестабільні. Тому, в умовах недостатньої вологості ґрунту, найкраще себе зарекомендувала технологія мінімального обробітку ґрунту разом з використанням новітньої техніки.

Тільки технологія і дотримання всіх агротехнічних вимог надає можливість підприємству працювати на високому рівні і, при цьому підвищувати продуктивність праці.

Також ПрАТ «Агротон» дотримується принципів соціально відповідального та етичного бізнесу, зокрема, на чолі із генеральним директором району, вирішує питання благоустрою, надає посильну допомогу школам, надає благодійну допомогу, підтримує молодих спеціалістів та випускників навчальних закладів.

Був проведений аналіз зовнішнього середовища ПрАТ «Агротон» із застосуванням моделі «п'яти сил конкуренції» М. Портера.

У табл. 3.1 узагальнено основні сили конкуренції (вплив конкурентів, ринкова влада покупців, ринкова влада постачальників, загроза вторгнення нових учасників, небезпека появи товарів-замінників) та визначено характер їх впливу на діяльність ПрАТ «Агротон».

Таблиця 3.1 - Чинники зовнішнього середовища та характер їх впливу на конкурентоспроможність ПрАТ «Агротон»

Групи факторів	Фактори, які надають найбільший вплив	Фактори, вплив яких сприятливий або відсутній
Вплив конкурентів	Значна конкуренція на ринку Зростання ринкової частки провідних конкурентів, що спеціалізуються на вирощуванні пшениці та соняшника Основні конкуренти ПрАТ «Агротон» мають сильні конкурентні переваги Ситуація навколо пандемії коронавірусу нового типу суттєво ускладнила проведення польових робіт для с/г підприємства	Досліджуваний ринок є монополізованим ПрАТ «Агротон» – с/г підприємство є фірмою із сильною конкурентною позицією
Вплив споживачів	Висока еластичність попиту на сільськогосподарську продукцію. Сільськогосподарська продукція є такою, що швидко псується та потребує якісної та дорогої логістики Сегмент b2b, на якому працює ПрАТ «Агротон», дає клієнтам можливість переходу до іншого виробника без витрат.	Зростає попит на пшеницю, сою соняшник та, відповідно, зростає ціна на реалізацію Переробні підприємства, зокрема, масложирові заводи віднесені до підприємств, котрі працювали під час карантину, а отже – мають потребу у соняшниковій сировині.
Вплив постачальників	ПрАТ «Агротон» успішно побудувала довгострокові взаємовигідні відносини із постачальниками, а також диверсифікувала поставки найбільш важливих ресурсів. Отже, вплив постачальників не становить загрози для підприємства	Значну частку необхідних рослинних ресурсів, насіння тощо для своїх потреб ПрАТ «Агротон» виробляє самостійно

Групи факторів	Фактори, які надають найбільший вплив	Фактори, вплив яких сприятливий або відсутній
Вплив товарів-замінників	Замінником агарної продукції, котру виробляє ПрАТ «Агротон» можуть бути лише імпортна продукція. Отже, можна вказати, що вплив товарів-замінників є мінімальним, оскільки за умов валютних коливань купувати імпортне для споживачів не є доцільним	Відсутність суттєвої загрози переходу на імпортну продукцію рослинності та скотарства
Поява нових конкурентів	Існує загроза появи нових конкурентів, оскільки культури, які вирощує ПрАТ «Агротон», зокрема, соя, пшениці та соняшник, відносяться до високо рентабельних, тому це може привабити інші аграрні підприємства Крім того, прогнозується підвищення попиту на світових ринках на агропродукцію	На користь ПрАТ «Агротон» працює те, що підприємство вже має значний досвід роботи із пшеницею, соняшником та іншими рослинними культурами, клієнтську базу тощо Водночас дороговизна скотарства обмежує можливість інших сільськогосподарських підприємств зайняти цю нішу

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Після дослідження чинників зовнішнього середовища та характеру їх впливу на конкурентоспроможність ПрАТ «Агротон», проведено діагностику конкурентоспроможності ПрАТ «Агротон» із використанням індикаторного методу. Відповідно, для оцінки конкурентоспроможності ПрАТ «Агротон» використано чотири індикатори:

- позиціонування аграрного підприємства ПрАТ «Агротон» на ринку (I_1);
- наявність позитивних відгуків про роботу компанії і позитивні рекомендації від клієнтів (I_2);
- бездоганна ділова репутація (I_3);
- наявність гнучкого підходу до ціноутворення, гарне співвідношення ціни і якості пропонованої продукції (I_4).

В результаті загальний фактичний рівень конкурентоспроможності ПрАТ «Агротон» за індикаторним методом складатиме:

$$K = \frac{I_1 + I_2 + I_3 + I_4}{I_{1n} + I_{2n} + I_{3n} + I_{4n}}, \quad (3.1)$$

де I_1, I_2, I_3, I_4 – бальні оцінки значень індикаторів конкурентоспроможності, що аналізуються;

$I_{1n}, I_{2n}, I_{3n}, I_{4n}$ – бальні оцінки значень індикаторів базового рівня для дослідження конкурентоспроможності.

За результатами аналізу, складено таблицю оцінки конкурентоспроможності ПрАТ «Агротон» за індикаторним методом, про що свідчать дані, наведені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Конкурентоспроможність ПрАТ «Агротон» за індикаторним методом

Індикатор	Значення для підприємства (I)	Базовий рівень (In)
Розумне позиціонування аграрного підприємства ПрАТ «Агротон» на ринку	3	5
Наявність позитивних відгуків про роботу компанії і позитивні рекомендації від клієнтів	4	5
Бездоганна ділова репутація підприємства	5	5
Наявність гнучкого підходу до ціноутворення, гарне співвідношення ціни і якості пропонованої продукції	4	5
Разом	16	20

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Отже:

$$K = \frac{3+4+5+4}{5+5+5+5} = 0,8 \quad (3.2)$$

Слід зазначити, за означеною оцінкою, ПрАТ «Агротон» реалізовує свою конкурентоспроможність, відповідно до індикаторного методу, на 80%.

Цей показник слід вважати позитивним, але підприємство має потенціал для зростання конкурентоспроможності.

За підсумками наведених досліджень, проведено SWOT-аналіз для ПрАТ «Агротон» в розрізі його внутрішнього та зовнішнього середовища та в контексті виявлення потенційних можливостей, ризиків і загроз функціонування, з урахуванням існуючого спектру факторів впливу. Результати цього аналізу наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - SWOT-аналіз для ПрАТ «Агротон»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Розміщення в Харківській області, що надає переваги з точки зору гарної ресурсної бази для ПрАТ «Агротон» (кормові жнива, виробники продукції тваринництва, що розташовані неподалік)</p> <p>Висока якість продукції – зокрема, пшениці та соняшнику, а також свинини</p> <p>Наявність чистого прибутку протягом досліджуваного періоду внаслідок досконалого управління господарською діяльністю та фінансами</p>	<p>Скорочення попиту на продукцію скотарства внаслідок значної девальвації національної валюти, зростання цін та скорочення платоспроможного попиту</p> <p>Політика пасивних продажів. ПрАТ «Агротон» поки що не напрацювала клієнтську базу та вимушене орієнтуватися на послуги посередників у збуті продукції</p> <p>Ситуація із посередниками змушує агрофірму погоджуватися на пропоновану закупівельну ціну продукції</p> <p>Швидкість розвитку агротехнологій потребує постійних та значних вкладень в розвиток</p>
Можливості	Загрози
<p>Зайняти міцні позиції на ринку, поширюючи та зміцнюючи свою присутність в довгостроковій перспективі.</p> <p>Розширення переліку сортів продукції рослинництва, зокрема, соняшнику, який має стійкі тенденції до зростання цін на світових ринках як один з найперспективніших напрямів.</p> <p>Відокремити як окремий бізнес-напрямок розвиток власних логістичних потужностей</p> <p>Підвищити власну конкурентоспроможність на ринку за рахунок порівняльних переваг (значно вища якість продукції тощо)</p>	<p>Демпінг з боку крупних агрофірм, які реалізують стратегію витіснення конкурентів з ринку.</p> <p>Зростання витрат внаслідок знецінення національної валюти, зростання вартості палива та енергії.</p> <p>Загальне зниження купівельної активності та бюджетів клієнтів, як наслідок зниження обсягів продажів.</p> <p>Складнощі із державною підтримкою аграрної галузі, що може призвести до сталих кризових явищ для ПрАТ «Агротон»</p>

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Отже, ПрАТ «Агротон» незважаючи на ризики, має змогу скористатися можливостями, шляхом розвитку власних логістичних потужностей, а також розширення вирощування соняшника, з метою постачання високоякісної сировини масложировим заводам та продажу за кордон.

3.2 Фінансові показники ПрАТ «Агротон»

Розглянемо тепер організаційну структуру ПрАТ «Агротон», яка зображена на рис. 3.1.

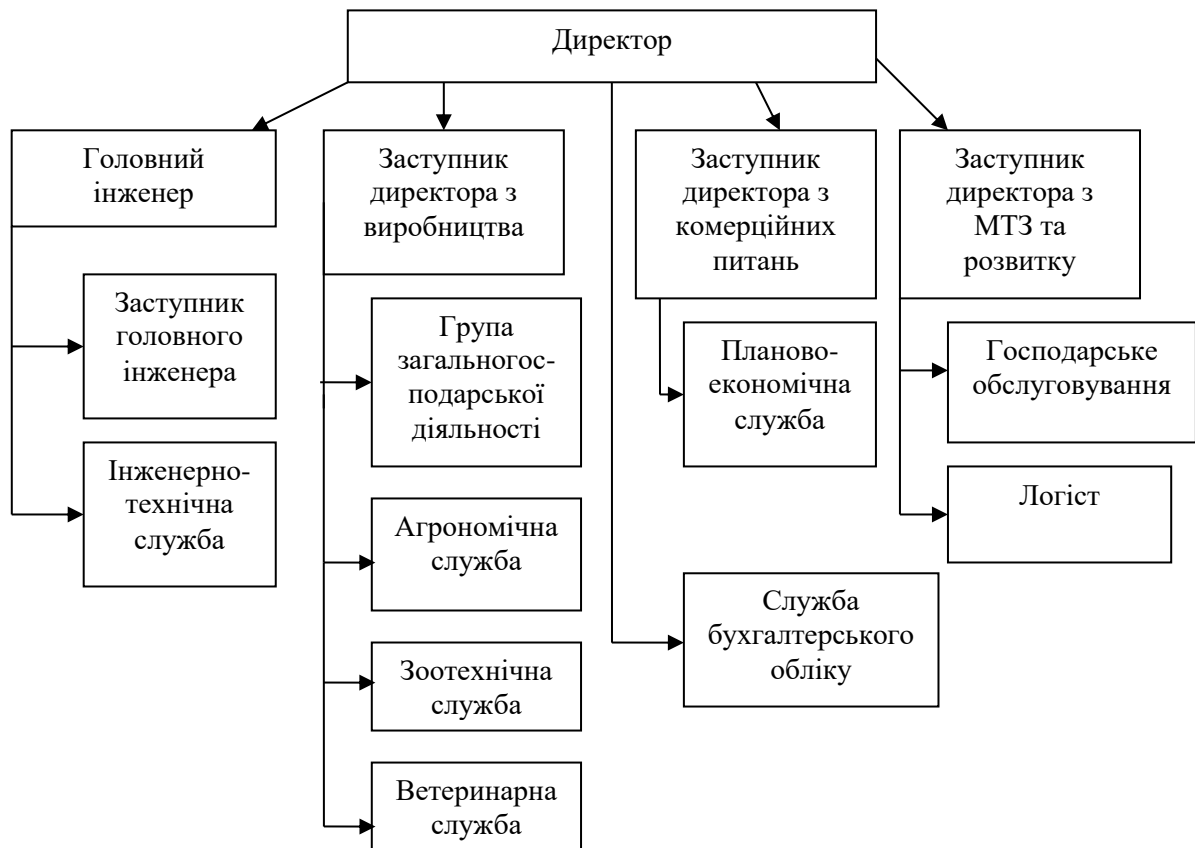

Рисунок 3.1. Організаційна структура ПрАТ «Агротон»

Джерело: складено автором на основі документації підприємства [36]

Як видно з наведеної у рисунку 3.1 схеми, структура управління ПрАТ «Агротон» складається із директора, заступників директора, бухгалтерії, виробничих, фінансових та збутових відділів, а також підрозділів, що відповідають за логістику та маркетинг. Зокрема, відповідно до штатного розпису, станом на 03.01.2021 року, структура ПрАТ «Агротон» включає:

- 1) групу загальногосподарської діяльності;
- 2) агрономічну службу;
- 3) зоотехнічну службу;
- 4) ветеринарну службу;
- 5) інженерно-технічну службу;
- 6) планово-економічну службу;
- 7) службу бухгалтерського обліку;
- 8) господарське обслуговування.

Слід зазначити, що організаційна структура ПрАТ «Агротон» побудована за лінійно-функціональною ознакою.

Отже, до підсистеми економічного керівництва ПрАТ «Агротон» відносяться планово-економічна служба та служба бухгалтерського обліку.

Така організаційна структура, безперечно, має свої переваги, котрі полягають у простоті і зрозумілості, кожен працівник займає своє місце і розуміє завдання, які на нього покладаються.

Водночас, складність даної організаційної структури полягає у розподілі обов'язків, передачі інформації керівництву та підлеглим, порядку взаємодії підрозділів.

За такої структури складно оцінити обсяг реально виконуваних робіт, їх важливість та необхідність для організації.

Слід зазначити, що недоліком даної структури є розділення організації управління виробництвом на ПрАТ «Агротон» на дві складові, що проілюстровано на рис. 3.2:

- 1) інженерно-технічну службу, яку уособлює головний інженер та до функцій і завдань якої входить ремонт, обслуговування техніки, обслуговування і ремонт виробничих приміщень, енергетичного обладнання, управління технологічною лабораторією;

- 2) сфера безпосереднього управління виробничими процесами, що очолена заступником директора з виробництва, до завдань якого входить управління проведенням польових робіт, управління агрономічною службою, службою зоотехніки, ветеринарною службою, забезпечення діяльності господарського обслуговування тощо.

Зазначені два напрями лінійно і функціонально підпорядковуються директору ПрАТ «Агротон».

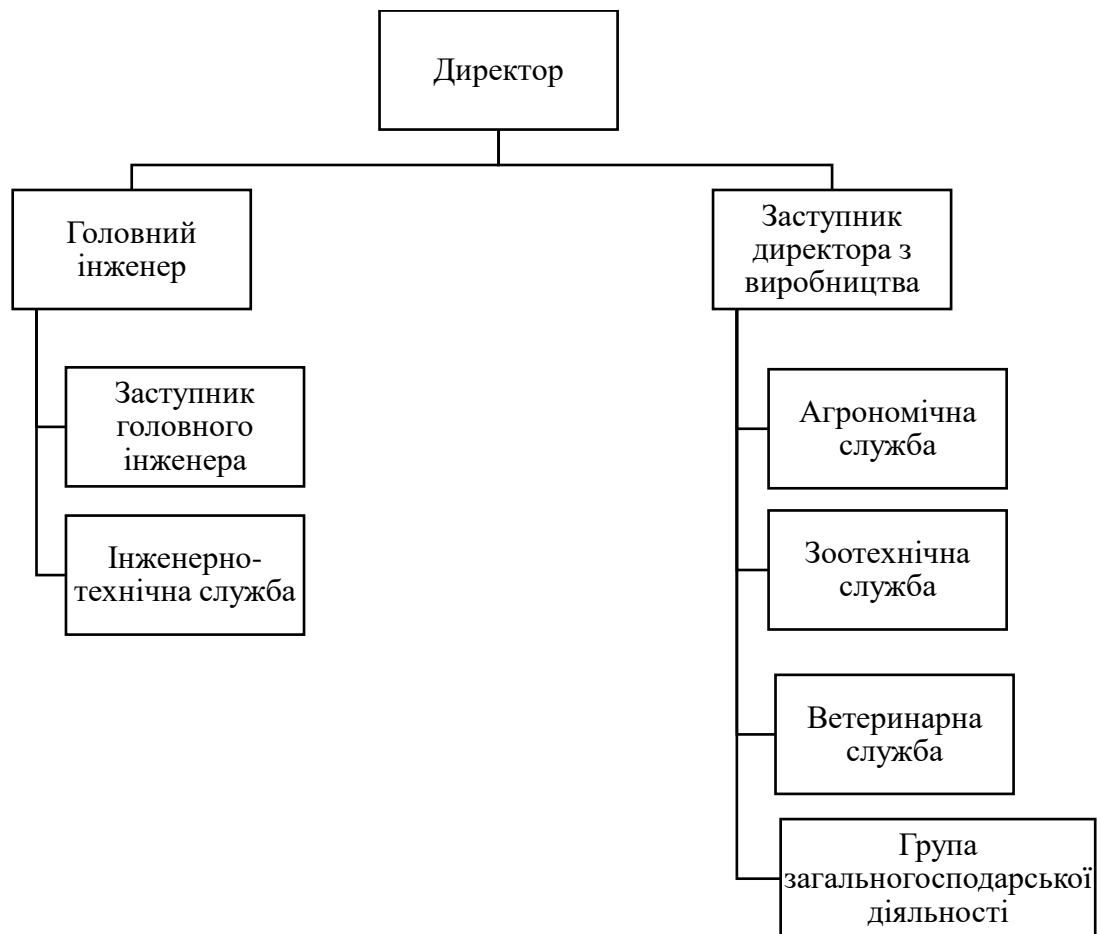

Рисунок 3.2. Управління виробничими бізнес-процесами у ПрАТ «Агротон»

Джерело: складено автором на основі документації підприємства [36]

При цьому, керівник планово-економічної служби функціонально та лінійно підпорядковуються заступнику директора з комерційних питань; водночас, головний бухгалтер підпорядковуються напряму директору ПрАТ «Агротон».

Отже, для ПрАТ «Агротон» сформована організаційна структура має ряд недоліків і з точки зору організації системи управління бізнес-процесами. Як можна побачити, виробничі процеси, як основні, так і допоміжні – розподілені за двома напрямками та підпорядковані головному інженерові та заступнику директора з виробництва. Сфера матеріально-технічного забезпечення, у свою чергу, також виділена у окремий напрямок та підпорядкована заступнику директора з МТЗ та розвитку.

При цьому, процеси управління, планування та розвитку реалізують: дирекція, планово-економічна служба та бухгалтерія. На мій погляд, слід об'єднати управлінські підрозділи за напрямками: виробництво, планування та розвиток і забезпечення. При цьому, на кожному рівні управління необхідно створювати точки компетенції, що акумулюють та фільтрують інформацію, що надходить у ПрАТ «Агротон». Подібну систему управління, яка проілюстрована на рис. 3.3, можна назвати збалансованою.

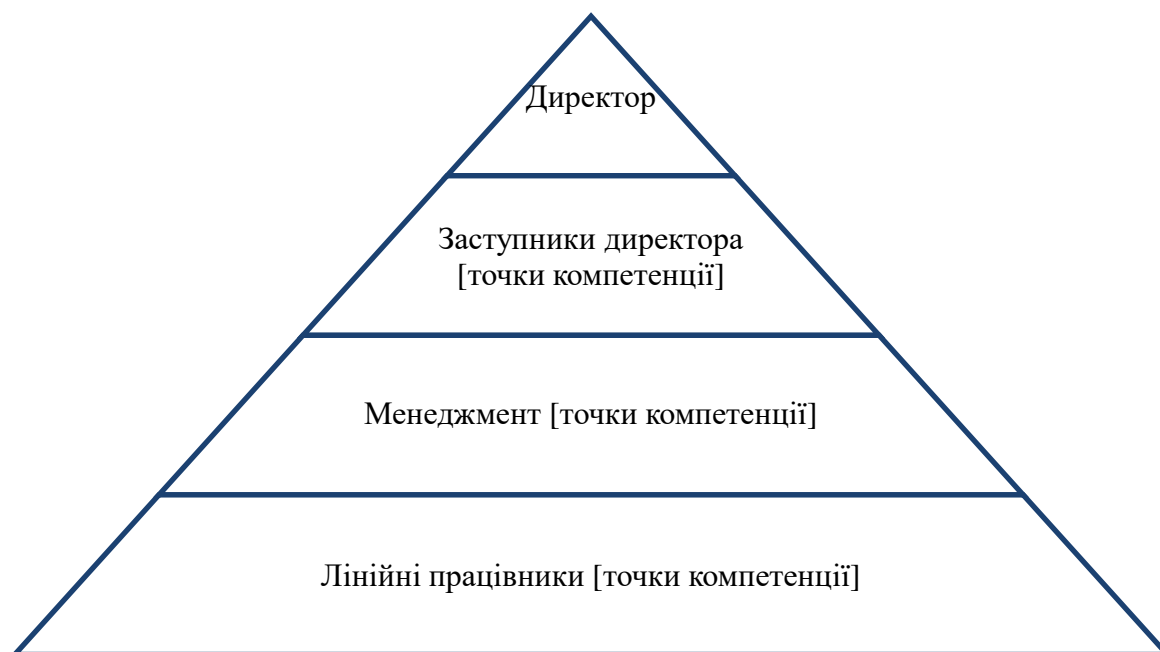

Рисунок 3.3. Принцип побудови збалансованої структури управління

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

У збалансованій системі управління на кожному рівні відсівається зайва інформація. Виникаючі питання або проблеми вирішуються на найможливішому низькому рівні компетенції, що дозволяє вищому керівництву зосередитися на найбільш складних та важливих для організації завданнях і проблемах. При цьому, організаційна структура стає максимально плоскою. Рівень прийняття рішень спускається нижче у структурі ієрархії, тим самим підвищуючи швидкість та обґрунтованість прийняття рішень.

Побудова збалансованої системи управління передбачає перехід від функціонального принципу побудови організаційної структури підприємства до процесно-орієнтованого, який здійснюється відповідно до бізнес-процесів

ПрАТ «Агротон».

Досліджено показники ефективності роботи відділів економічного керівництва підприємства ПрАТ «Агротон» на підставі даних фінансової та статистичної звітності, що наведені у додатках.

Склад та структура посівних площ ПрАТ «Агротон» наведені у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Склад та структура посівних площ в ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 рр.

Культури	2017		2018		2019		2020		2021		2021 до 2017%
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%	
Зернові і бобові	2008	54,2	1973	51,7	1859	46,9	2170,2	53,3	2357	56,6	17,4
Соя	-	-	-	-	86	2,2	95	2,3	99	2,4	-
Соняшник	379	10,2	552	14,5	561	14,2	685	16,8	779	18,7	105,5
Картопля	12	0,3	9	0,2	6	0,2		0,0	10	0,2	-16,7
Овочі відкритого ґрунту	18	0,5	14	0,4	18	0,5	8	0,2	26	0,6	44,4
Баштанні	39	1,1	52	1,4	108	2,7	129	3,2	190	4,6	387,2
Кормові коренеплоди	29	0,8	21	0,6	22	0,6	12	0,3	-	-	-
Багаторічні трави	119	3,2	177	4,6	188	4,7	125	3,1	129	3,1	8,4
Однорічні трави	144	3,9	135	3,5	234	5,9	265	6,5	219	5,3	52,1
Кукурудза на силос	960	25,9	880	23,1	882	22,3	582	14,3	351,98	8,5	-63,3
Разом площа посіву	3708	100	3813	100	3964	100	4071,2	100	4160,98	100	12,2

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

За даними таблиці, можна зробити висновок, що загальна площа посіву сільськогосподарських культур, за останні п'ять років, збільшилася, а саме на 452,98 га, тобто на 12,2%, що відображено на рис. 3.4.

У тому числі, посівна площа зернових і бобових збільшилась на 349 га (17,4%). Посівна площа соняшнику збільшилась на 400 га (105%).

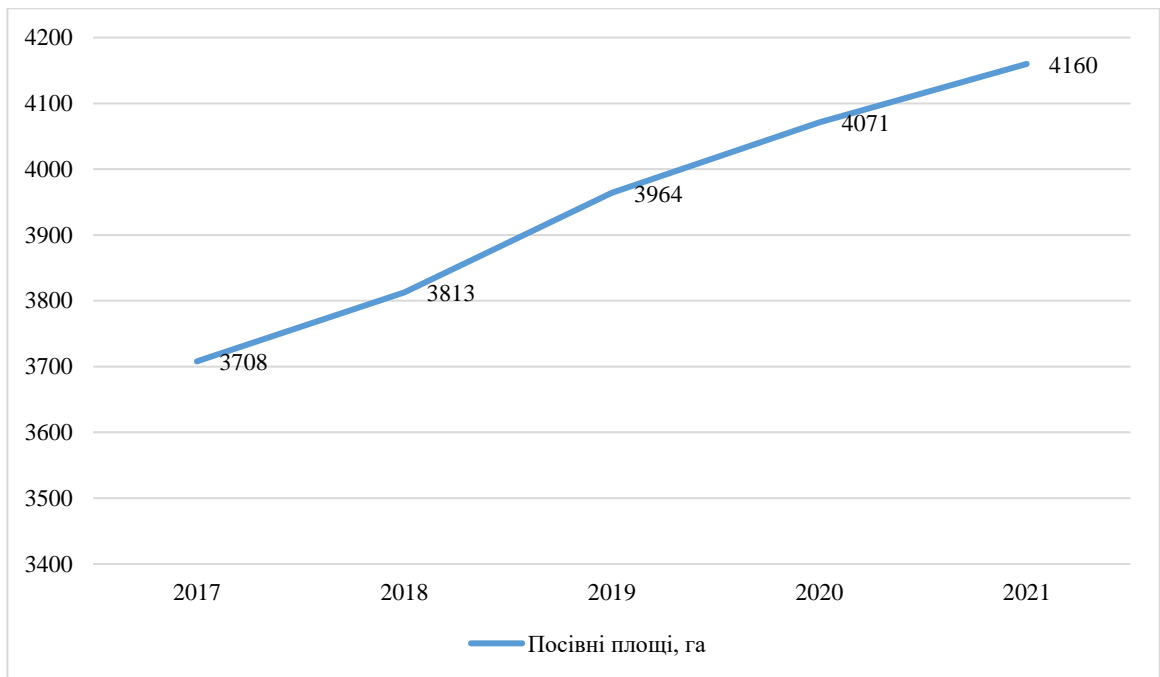

Рисунок 3.4. Динаміка посівних площ в ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 рр., га
Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Значно збільшилась посівна площа баштанних культур. А саме, на 151 га, тобто на 387,2%.

Збільшилась і площа посіву багаторічних трав, а саме, на 10 га (8,4%). Посівна площа однорічних трав збільшилась на 75 га (52,1%). Значно зменшилась посівна площа кукурудзи на силос. Різниця 2021 року з 2017 роком становить 608,02 га, тобто 63,3% [37].

Якщо в цілому подивитися на наявне зростання посівних площ ПрАТ «Агротон», як то показано на рис. 2.1, то спостерігається стає зростання протягом всього періоду, що означає поступове покращення діяльності аграрного підприємства, оскільки воно бере у оренду все більші обсяги рілля.

Отже, ключовими виробничими напрямками, котрі активно розвиває ПрАТ «Агротон» є: соняшник, зернові та бобові, баштанні культури та однорічні трави.

На рис. 3.5, 3.6 наведено порівняльний аналіз структури посівних площ ПрАТ «Агротон» у 2017 році та у 2021 році.

Рисунок 3.5. Структура посівних площ в ПрАТ «Агротон» у 2017 рр., %

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Рисунок 3.6. Структура посівних площ в ПрАТ «Агротон» у 2021 рр., %

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

З отриманих даних, відображених на рис. 3.5 та рис. 3.6, можна зробити висновок про те, що у 2017 році, як і у 2021 році, найбільш використовуваною культурою для ПрАТ «Агротон» були зернові та бобові. – 54,15 % та 56,65%

відповідно. Однак, якщо у 2016 році другою за значущістю культурою була кукурудза на силос (25,89%), то у 2020 році її частка становила лише 8,46%. У 2021 році другу позицію посідав соняшник – 18,72% загального обсягу посівів (для порівняння, його частка у 2017 році становила 10,22%). Третьою за значущістю культурою для ПрАТ «Агротон» у 2017 був саме соняшник, а у 2021 році цю позицію зайняла кукурудза на силос (8,46%) [37].

Таким чином, протягом зазначених п'яти років, ПрАТ «Агротон» більше став приділяти уваги вирощуванню саме зернових та бобових, а також вирощуванню соняшнику.

Розглянемо тепер кадровий зріз підприємства. Динаміка чисельності працівників ПрАТ «Агротон» за статистичною звітністю, що наведена у додатках до звіту, представлена на рис. 3.7.

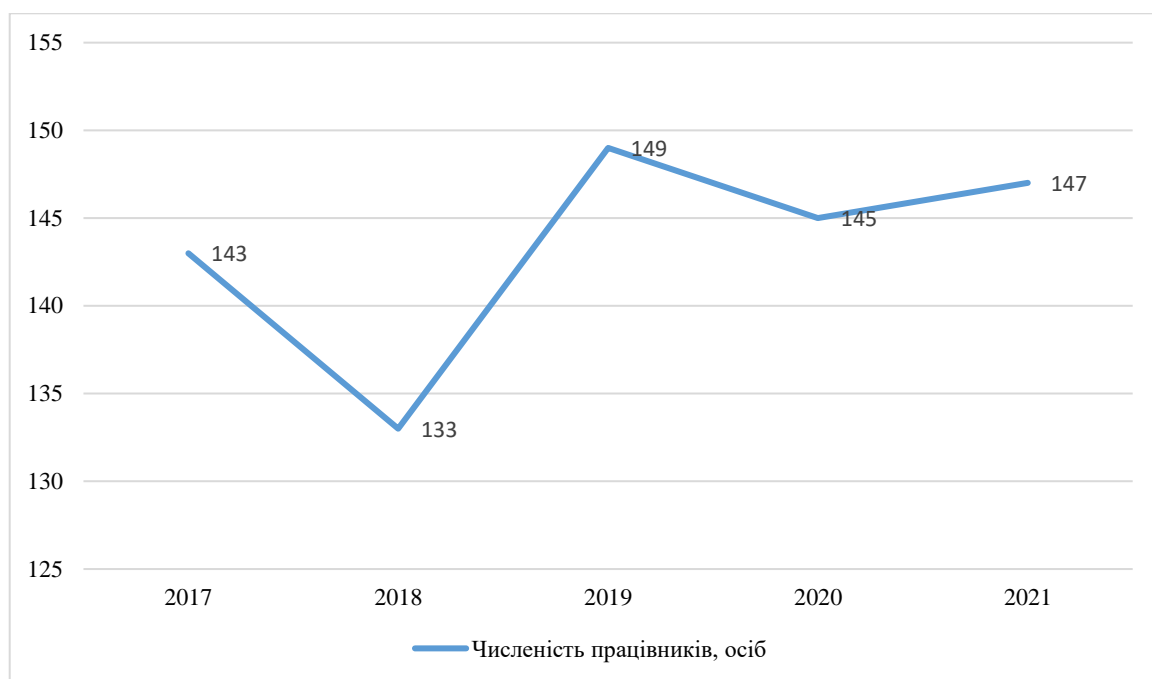

Рисунок 3.7. Динаміка чисельності працівників ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Отже, як можна побачити з рис. 3.7, якщо у 2017 році персонал ПрАТ «Агротон» становив 143 особи, то у 2021 р. його чисельність зросла на 4 особи та становило 147 осіб, у відсотках це зростання становило 2,8%.

За даними підприємства видно, що чисельність працівників змінювалася неоднорідно: у 2017-2018 рр. та незначно у 2019-2020 рр. Такі коливання пояснюються сезонністю та специфікою сільськогосподарського виробництва.

Далі розглянемо збутову діяльність ПрАТ «Агротон». Функції управління маркетингом та збутовою діяльністю ПрАТ «Агротон» покладені на планово-економічну службу, що входить до складу структури управління підприємством.

На рис. 3.8 наведено динаміку витрат на збут, до яких входять витрати на маркетинг. Вихідні дані – фінансова звітність ПрАТ «Агротон», що представлена у додатках.

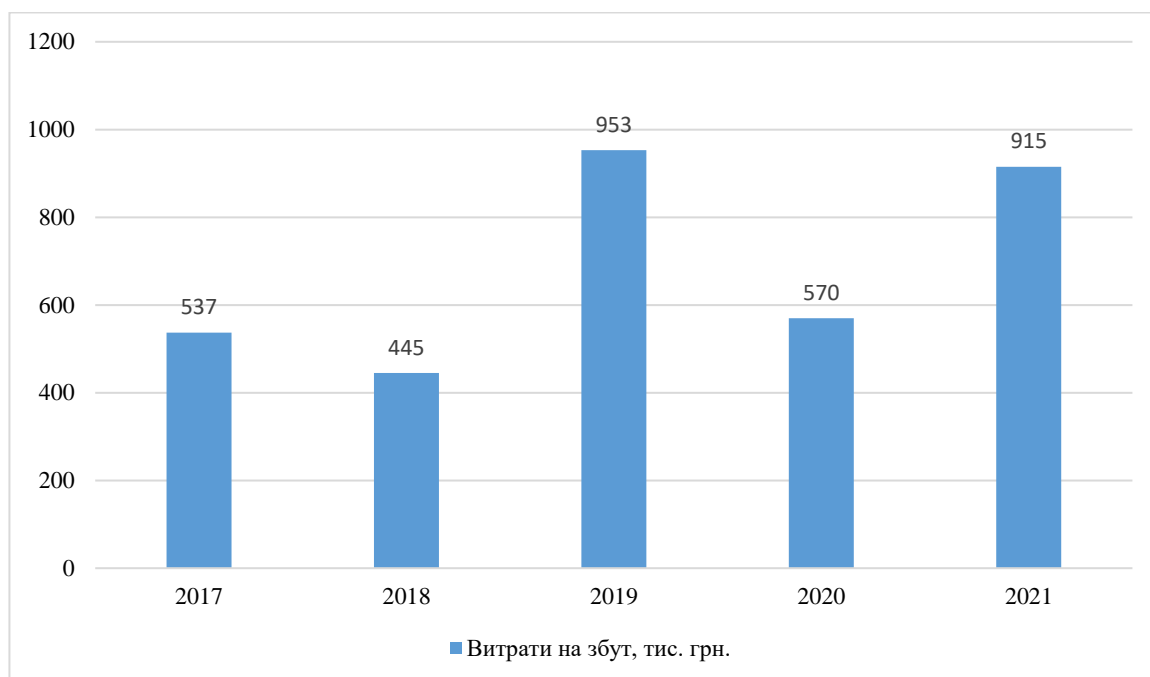

Рисунок 3.8. Динаміка витрат на збут ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Отже, протягом досліджуваного періоду відбулося зростання витрат ПрАТ «Агротон» на збут на 378 тис. грн. або 70,4% (з 537 тис. грн. до 915 тис. грн.). Це відбулося внаслідок оптимізації політики підприємства щодо логістики – важливим рішенням було створити посаду логіста у штатному розписі та працювати над подальшим поширенням логістичних потужностей.

При цьому, ПрАТ «Агротон» робить ставку на підвищення комерціалізації та клієнтоорієнтованості, що вимагає побудови сучасних каналів продажів, спрямованих на b2b сегмент аграрного ринку. В цілому, слід зазначити, що підприємство скорочувало витрати на збут лише у 2017-2018 рр. та 2019-2020 рр., протягом інших років відбувалося стійке зростання витрат на збут.

Досліджуючи роботу відділів економічного керівництва підприємства ПрАТ «Агротон», також, важливо визначити витрати на діяльність керівництва, відповідно до визначеної раніше організаційної структури. Динаміку адміністративних витрат ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 роках розглянуто на рис. 3.9.

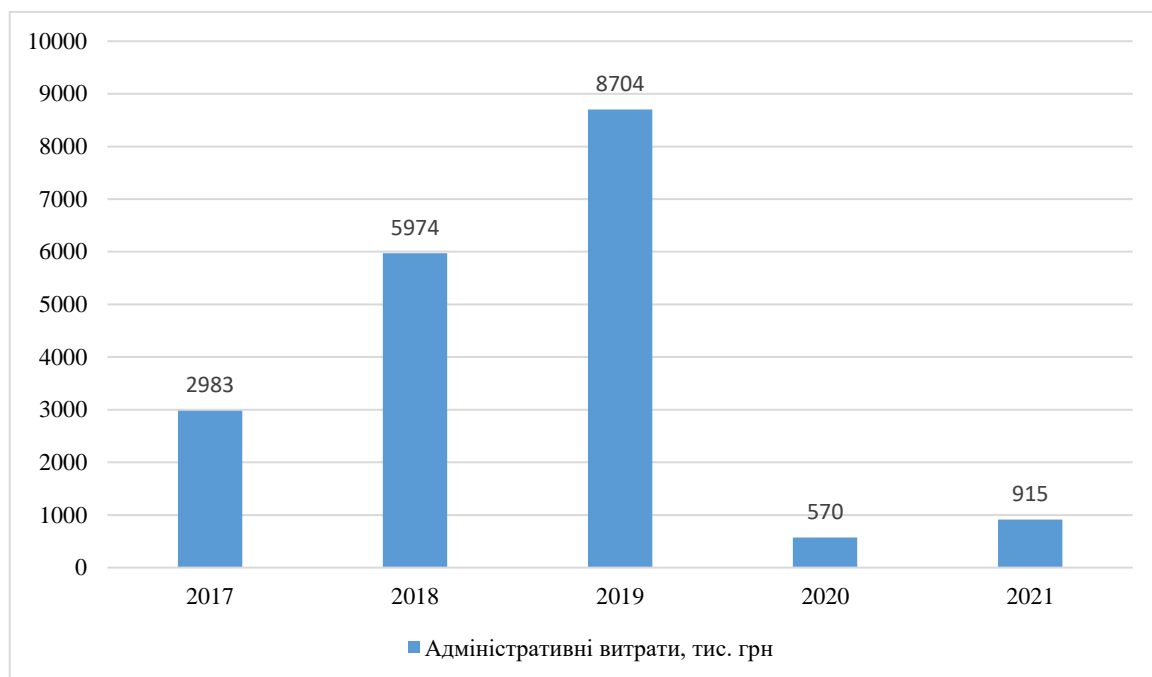

Рисунок 3.9. Динаміка адміністративних витрат ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Управлінський персонал ПрАТ «Агротон» складається із директора, заступників директора, головного бухгалтера, інженера, керівників служб.

Як можна помітити з наведених даних, підприємство скорочувало витрати на управління, починаючи з 2019 року, коли відбулося зменшення адміністративних витрат з 8704 тис. грн. до 570 тис. грн. – на 93,43%. Таке

скорочення викликано економією на невиробничих витратах та обумовлено від'ємною динамікою чистого прибутку підприємства. Зокрема, якщо у 2017 році чистий прибуток становив 40 324 тис. грн., то у 2018 році його значення впало до 23 806 тис. грн., а у 2019 році – 14 894 тис. грн. [37]

Це дає підстави стверджувати, що ПрАТ «Агротон» прагне до раціональної господарської діяльності.

Далі розглянемо результативність діяльності планово-економічної служби за даними фінансової звітності, що наведена у додатках та на рис. 3.10 наведемо основні фінансові показники ПрАТ «Агротон» за 2017-2021 рр.

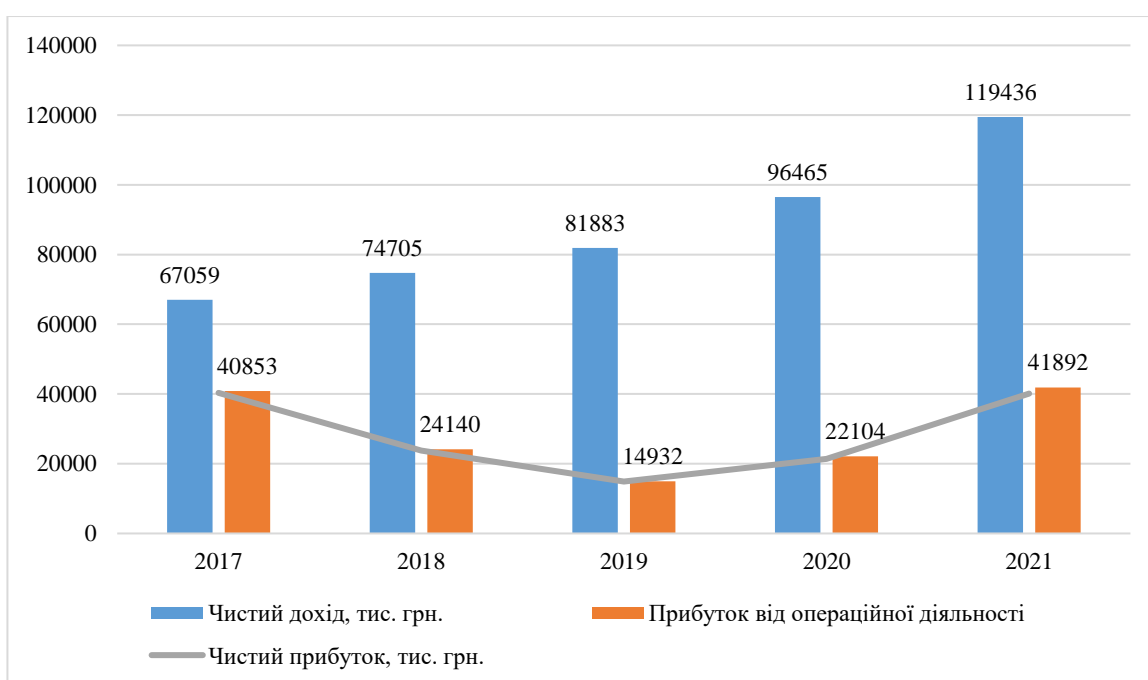

Рисунок 3.10. Динаміка адміністративних витрат ПрАТ «Агротон» у 2017-2021 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором на основі документації підприємства

Отже, як видно з наведеного розрахунку, чистий дохід ПрАТ «Агротон» за 2017-2021 рр. значно зріс – на 78,11% (+52 377 тис. грн.). При цьому, основна діяльність у 2021 році склала 41 892 тис. грн.) Тобто, в результаті здійснення операційної діяльності за 2021 рік аграрне підприємство отримало прибуток, який на 2,54% більше аналогічного показника за 2017 рік. Якщо порівняти із минулим, 2020 роком, то відбулося зростання прибутку від операційної

діяльності на 89,5% [37]. В цілому, слід зазначити, що ПрАТ «Агротон» мало досить стійке зростання прибутку від операційної діяльності протягом 2019-2021 рр.

Це, безумовно, свідчить про покращення виробничої та збутової діяльності ПрАТ «Агротон» та сприятливу ринкову кон'юнктуру, котра дозволяє підприємству нарощувати обсяги аграрного виробництва та реалізації.

Що стосується показника чистого прибутку, то у 2021 році він становив 40 105 тис. грн., для порівняння, за підсумками 2020 року чистий прибуток складав 21 346 тис. грн. Тобто, у 2020-2021 рр. ПрАТ «Агротон» отримало на 87,89% більше чистого прибутку, ніж роком раніше [37]. Однак, в цілому за період підприємство отримало скорочення показнику чистого прибутку – на 219 тис. грн., що на 0,54% менше, ніж за підсумками 2017 року.

Однак наявність незначного скорочення прибутковості все одно не свідчить, що працювало підприємство неефективно. Слід зауважити, що деяке скорочення спричинено зростанням витрат на виробництво, за умов сталого зростання чистого доходу.

3.3 Документування операцій, розкриття інформації про запаси у фінансовій та управлінській звітності ПрАТ «Агротон»

При відпуску запасів зі складу у продаж, матеріально відповідальна особа (завідувач складу, комірник) повинна дотримуватися таких вимог:

- запаси слід враховувати за масою, об'ємом, в суворій відповідності з нормами витрат на певний обсяг продукції;
- випуск запасів для продажу в заздалегідь визначених межах;
- узгоджує з головним бухгалтером списки осіб, яким надано право витребування запасів зі складів, та відбирає зразки підписів.

На підставі залишків першого числа місяця, відображених по кожному номеру позиції в інвентарних картках, для порівняння даних залишків запасів.

У період бурхливого розвитку інформаційних технологій, системні

вимоги до комп'ютерної техніки змінюються дуже швидко, що викликано появою все більш потужних програм, а також удосконаленням існуючих. Тому, при організації матеріально-технічного забезпечення комп'ютеризації обліку та запасів, зокрема, підприємство має виходити з тих завдань, які виконуватиме комп'ютерна техніка. При створенні підприємства доцільно вибирати новітню техніку та периферійне обладнання, оскільки воно вже не є допоміжним, а бере безпосередню участь. До мережі має бути підключено ряд комп'ютерів, до яких повинен бути підключений хоча б один принтер, а також інші необхідні пристрої для введення/виведення інформації. Також, в ідеалі ПрАТ «Агротон» повинно мати штатну посаду системного адміністратора.

Документи, що надійшли зі складів до бухгалтерії, перевіряються як на правильність їх оформлення, так і на суть відображених у них операцій. Прибуткові ордери звіряються з належними їм рахунками, транспортними документами, актами приймання-передачі тощо.

Усі операції з надходження запасів документуються відповідними первинними документами, незалежно від напрямку надходження на ПрАТ «Агротон». Основними напрямками надходження запасів на ПрАТ «Агротон» є:

- закупівля у постачальника;
- придбання підзвітними особами;
- безкоштовне отримання;
- виявлення надлишку під час інвентаризації;
- внески до статутного капіталу підприємства його учасниками;
- обмін на подібні та різнорідні активи.

Контроль за виконанням плану, своєчасним надходженням та оприбуткуванням здійснюється службою постачання на договірних засадах.

Бухгалтерія ПрАТ «Агротон» враховує лікарські засоби та вироби медичного призначення: у кількісних та сумарних вимірах – у гривнях з копійками; за одиницями обліку, тобто за їх назвами або групами (видами); на кожну відповідальну особу в оборотних листах, в яких бухгалтерія ПрАТ

«Агротон» щомісяця розраховує оборот і визначає залишок кожної групи або виду лікарських засобів та виробів медичного призначення на початок наступного місяця по кожному місцю їх зберігання (розташування, використання)

Бухгалтерія ПрАТ «Агротон» не приймає документи до бухгалтерського обліку якщо: вони складені з порушенням встановлених вимог; здійснюються за господарськими операціями, що порушують законодавство.

Аналітичний облік запасів на складах здійснюється за допомогою карток складського обліку, розміщених у картотеці технічних груп запасів за номенклатурою цінників. Аналітичні рахунки групуються за групами запасів, місцями зберігання, рахунками синтетичного обліку та субрахунками. Дані по аналітичних рахунках узагальнюються в оборотних відомостях. Вони використовують аналітичні рахунки для контролю зберігання і руху запасів, а також для узагальнення інвентаризації.

При використанні обчислювальної техніки всі необхідні реєстри для балансового методу обліку запасів складаються за допомогою обчислювальної техніки.

Розкрию інформацію про запаси ПрАТ «Агротон», відповідно до фінансової та управлінської звітності.

На кінець звітного періоду нематеріальні активи збільшилися на 778 тис. грн., первісна вартість збільшилася на 2524 тис. грн., накопичена амортизація збільшилась 1746 тис. грн., незавершені капітальні інвестиції збільшилися 4123 тис. грн., основні засоби зменшилися на 16513 тис. грн., первісна вартість збільшилася на 10302 тис. грн., знос збільшився на 26815 тис. грн., інвестиційна нерухомість зменшилася на 1095 тис. грн., первісна вартість інвестиційної нерухомості також зменшилася на 1095 тис. грн., гудвіл залишився незмінним, інші оборотні активи зменшилися на 20 тис. грн., усього за розділом 1 Звітності про фінансовий стан, необоротні активи зменшилися на 12 187 тис. грн. на кінець звітного періоду.

Далі проаналізуємо оборотні активи, відповідно до Звіту про фінансовий

стан ПрАТ «Агротон» станом на 31 грудня 2021 року. На кінець звітнього періоду запаси збільшилися на 13453 тис. грн., готова продукція збільшилася на 6279 тис. грн., товари збільшилися на 9081 тис. грн., дебіторська заборгованість збільшилася на 15174 тис. грн., дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами збільшилася на 7813 тис. грн., з бюджетом зменшилася на 746 тис. грн. (податок на прибуток залишився не змінним), інша поточна дебіторська заборгованість збільшилася на 74 тис. грн., гроші та їх еквіваленти збільшилися на 5543 тис. грн., готівка зменшилася на 183 тис. грн., рахунки в банках збільшилися на 5062 тис. грн., витрати майбутніх періодів зменшилися на 107 тис. грн., інші оборотні активи збільшилися на 9 тис. грн., усього збільшилися на 41210 тис. грн., необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття збільшилися на 4701 тис. грн.

3.4 Синтетичний та аналітичний облік запасів, аналіз операцій із запасами на ПрАТ «Агротон»

Процес первинного аналітичного та синтетичного обліку запасів є трудомісткою частиною бухгалтерського процесу ПрАТ «Агротон». Це призводить на ПрАТ «Агротон» до деяких недоліків в бухгалтерському обліку таких активів, що приводить до невиправданих резервів. Це підтверджує, що багато важливих питань, пов'язаних з розвитком науково обґрунтованої системи обліку запасів, залишаються невирішеними.

З метою організації синтетичного обліку присутності та переміщення товарних та матеріальних цінностей, ПрАТ «Агротон» використовує оцінку «торговельних запасів». Цей обліковий запис призначений для узагальнення інформації про наявність та рух резервів, що належать до ПрАТ «Агротон».

На мою думку, для аналітичного обліку запасів на досліджуваному підприємстві ПрАТ «Агротон» доцільно використовувати шестизначний код.

Вибуття запасів може відбутися, якщо вони випускаються у продаж з адміністративними або маркетинговими цілями, збут третім особам, списання

через невідповідність запасів активу (не є джерелом економічної вигоди), списання - на пошкодження, крадіжки, збитки в межах природного виснаження, надзвичайних подій тощо.

Собівартість продукції (робіт, послуг) включає вартість запасів, узагальнену за статтями:

- прямі матеріальні витрати;
- накладні витрати.

У ПрАТ «Агротон» матеріальні витрати займають найбільшу частку у вартості наданих послуг. У складі витрат вартість запасів становить 18%.

Основні запаси, що знаходяться на ПрАТ «Агротон», можуть бути продані. Для обліку доходів від реалізації таких активів призначені субрахунок 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів», за кредитом якого відображаються доходи при реалізації запасів, кредит якого відображає собівартість запасів, що підлягають реалізації.

За системою періодичного обліку детальний облік запасів протягом звітного періоду на рахунку «Складські запаси» не ведеться. На початок звітного періоду враховується лише початковий залишок, розрахований на кінець попереднього звітного періоду за результатами інвентаризації. Оприбуткування запасів проводяться за допомогою рахунку «Витрати на закупівлю», який є рахунком елемента витрат. При цьому, визначається вартість залишку невикористаних товарно-матеріальних цінностей на складі та вартість списаних товарних запасів. Наприкінці звітного періоду проводиться інвентаризація таких активів на складі та оцінюється залишок за однією із визначених на підприємстві методик.

Загалом на практиці включення запасів відбувається за двома методами. Згідно з першим - накопичені витрати відносяться цінностей безпосередньо в момент їх виникнення. Але у цього методу є істотний недолік, зокрема: не всі транспортні компанії, які здійснюють перевезення запасів, вчасно оформлюють документи на вартість ТЗР.

Щоб правильно відобразити в бухгалтерському обліку та фінансовій

звітності ПрАТ «Агротон» інформацію про запаси лікарських засобів і медичних виробів проводять інвентаризацію.

Важливим чинником розвитку є стійке забезпечення ПрАТ «Агротон» запасами. Для того, щоб визначити, наскільки забезпечене ПрАТ «Агротон» запасами, необхідно:

- вивчити термін дії договорів на поставку запасів, умови постачання;
- визначити характер запасів та зміни їх структури;
- інвентаризація та потреба в запасах;
- виявити можливість зменшення товарно-матеріальних цінностей і потреби в запасах;
- створювати заходи щодо зменшення надлишкових запасів.

При перевірці розрахунків попиту необхідно з'ясувати, чи враховано враховується рівень діяльності та праці [25, с. 31].

Загальна потреба ПрАТ «Агротон» в тому чи іншому виді запасу становить:

$$P_o = P_p + P_e + P_r + P_{zv} - Z_n \quad (3.3)$$

де P_o – загальна потреба;

P_p – потреба у продажу;

P_e – потреба в експериментально-дослідних роботах;

P_r – потреба у ремонті;

P_{zv} – потреба в утворенні нормативних залишків на кінець аналізованого періоду;

Z_n – запас на початок аналізованого періоду [24, с. 55].

Розрахунок потреби ПрАТ «Агротон» в запасах проводиться на основі норм і нормативів їх споживання, нормативів запасів.

Після перевірки потреби ПрАТ «Агротон» в запасах, визначаються джерела їх покриття та забезпечення. До внутрішніх джерел безпеки належать продаж та використання, списання товарів. До зовнішніх належать надходження від постачальників (додаткові закупівлі).

Запаси розглядаються як частина матеріальних ресурсів, що не надійшли

у продаж, але наявність на ПрАТ «Агротон» в заданому обсязі є об'єктивною умовою.

Доступність (мінімум) днів становить:

$$3 \text{ min} = \frac{H_o}{D_p} \quad (3.4)$$

де H_o – запас того чи іншого виду матеріалу;

D_p – добова потреба у цьому матеріалі.

Це дозволяє встановити кількість запасів у днях для окремих видів запасів товарів на складі. Також визначаються інтервали між фактичним надходженням запасів на склад і інтервалами поставок.

Розміщення коштів ПрАТ «Агротон» відіграє дуже важливу роль у фінансовій діяльності та підвищенні її ефективності, необхідно вивчити та оцінити зміни їх складу та структури. Розглянуто розрахунки захищеності ПрАТ «Агротон» у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 - Аналіз структури активів ПрАТ «Агротон»

		%	2020 р.	%	2021 р.	%	Відхилення, грн.		Відхилення, %	
							2020 р. від 2018 р.	2021 р. від 2019 р.	2020 р. від 2018 р.	2021 р. від 2019 р.
Довгострокові Активи	8802	78	7459	32	6825	48	-1977	-634	-30	16
Оборотні активи в т.ч.:	2424	22	1568 6	68	7434	52	5010	-8252	30	-16
Сфери продажу	884	9	7322	32	7352	49	6484	30	40	17
Сфери обігу	1540	13	8364	36	82	3	-1458	-8282	-10	-33
Всього	11226	100	2314 5	100	14259	100	3033	-8886	×	×

Джерело: складено автором за даними [36]

З таблиці видно, що за період з 2019 по 2021 рр. структура активів ПрАТ «Агротон» змінилася, з перевагою на користь оборотних активів 68% у 2019 р. Хоча, в цілому, у 2021 р. частка оборотних активів зменшилась до 52%.

Враховуючи, що ПрАТ «Агротон» має невеликий асортимент товарно-

матеріальних цінностей, оцінюють обґрунтованість потреби в товарно-матеріальних цінностях, які мають найбільшу частку в реалізації та попит.

При перевірці розрахунків потреб необхідно з'ясувати або врахувати:

- зміни асортименту продукції, призначеної для продажу;
- заходи, спрямовані на підвищення технічного рівня медичного центру та вдосконалення організації праці.

Розрахунки також доцільно проводити за групами: товари і запаси. Після цього складається зведена таблиця, яка підсумовує оцінку роботи підприємства, з точки зору матеріально-технічного забезпечення. Стан матеріально-технічного забезпечення ПрАТ «Агротон» наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 - Стан матеріально-технічного забезпечення ПрАТ «Агротон»

Група матеріально-технічного забезпечення	Фактичне надходження, тис. грн. 2020 р.	Фактичне надходження, тис. грн. 2021 р.	Відхилення, +/-	% виконання
Товари	12153,12	12558,07	+404,95	103,3
Запаси	3301,50	3516,0	+215,5	106,5

Джерело: складено автором за даними [38]

Дані табл. 3.6 показують, що логістична служба у 2021 році змогла забезпечити підприємство товарами і запасами на 3,3%; 3% і 6,5% більше.

В цілому, забезпеченість підприємства запасами становить 106,5%, що свідчить про хороший рівень роботи відділу матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Враховуючи ритм постачання запасів на підприємство, фактичне надходження на початку кожного місяця (але не більше запланованого), можна визначити коефіцієнт, що дає уявлення про стан постачання запасами за формулою:

$$K_{pn} = \frac{\sum \Phi}{n * \Pi_n} \quad (3.5)$$

де K_{pn} – коефіцієнт ритмічності поставок

n – кількість періодів, на які розбито аналізований період;

Пн – планове надходження;

Фн – фактичний запас (у межах нормативного).

Таким чином:

$$K_{pn} = \frac{19034}{20880} = 0,91$$

Отже, при виконанні плану постачання запасів на 107,4%, поставки протягом року відбувалися не ритмічно, оскільки коефіцієнт ритмічності становив 0,91, що свідчить про можливу нормальну господарську діяльність.

На основі аналізу забезпеченості ПрАТ «Агротон» запасами, можна стверджувати, що забезпеченість основними видами резервів становить 100%. Але перед планово-економічним відділом стоїть завдання покращення витрат, оскільки у 2020 році вони були завищені на 184,00 тис. грн. Крім того, постачання запасів у 2020 році було не ритмічним. Нерегулярність поставок основних запасів та інших запасів тягне за собою простої, втрату робочого часу, необхідність надурочної роботи.

З метою покращення забезпеченості ПрАТ «Агротон» запасами, доцільно визначити оптимальні розміри поставок, шляхом застосування моделі «економічного обґрунтування розміру постачання».

Коефіцієнт оборотності запасів (коефіцієнт інтенсивності використання) розраховується, шляхом ділення собівартості реалізованої продукції за звітний період на собівартість запасів.

$$K_o^{2020} = \frac{4719}{312} = 12 \text{ (оборотів)}$$

$$K_o^{2021} = \frac{2933}{407} = 8 \text{ (оборотів)}$$

Рівень оборотності товарно-матеріальних цінностей значною мірою залежить від галузевої специфіки, і збільшення її в 2020 році до 12 оборотів означає покращення організації взаємовідносин із замовниками. Фактори, що впливають на зміну матеріальних витрат на ПрАТ «Агротон» розглянуті на рис. 3.11.

Аналіз оптимального використання матеріальних ресурсів має вирішити

питання реального стану з введенням матеріальних ресурсів.

Метою аналізу особливостей використання резервів є зниження частки витрат.

Недоліки в постачанні, скорочення обсягів матеріалів на поточних запасах і перевитрати запасів під час їх використання можуть певною мірою компенсуватися їх збереженням у торговому процесі.

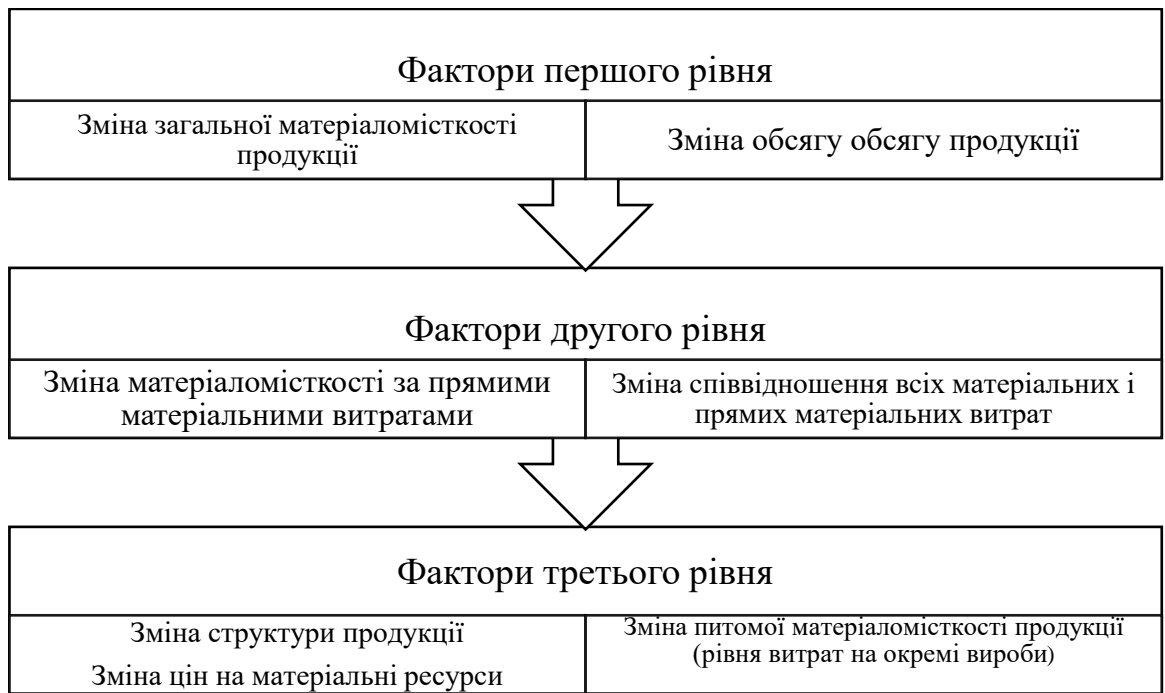

Рисунок 3.11. Фактори, що впливають на зміну матеріаломісткості продукції і розміри матеріальних витрат на ПрАТ «Агротон»

Джерело: складено автором за даними [31]

Аналіз матеріаломісткості здійснюється за структурно-логічною, адаптивною, короткою або коефіцієнтною моделлю.

Матеріальна ефективність дозволяє не тільки оцінити зміни фактичного рівня, а й виявити запаси збільшення обсягів продажів. С

структура реалізації даних показників на ПрАТ «Агротон» наведена у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Структура реалізації на ПрАТ «Агротон»

Показник	Роки		Відхилення (+,-)
	2020	2021	
Матеріаломісткість	0,35	0,93	0,58
Матеріаловіддача	2,86	1,08	-1,78
Коефіцієнт оборотності	8 оборотів	10 оборотів	2 обороти
Рівень оборотності	39 днів	50 днів	11 днів

Джерело: складено автором за даними [28]

За даними таблиці бачимо, що в 2021 році індекс матеріаломісткості значно зріс – на 0,58 пункту, тоді як індекс матеріаловіддачі знизився, що є негативним явищем.

Рівень оборотності товарних запасів значною мірою залежить від галузевої специфіки. Час оборотності запасів — це кількість днів, необхідних для перетворення запасів у готівку, і є оберненою до коефіцієнта оборотності.

Скорочення періоду оборотності в 2020 році на 11 днів (50-39) є позитивним.

Після аналізу даних ПрАТ «Агротон», вартість запасів у 2020 році зросла на 1728 тис. грн. проти 2019 року, але це не вплинуло на обсяги реалізації.

Загалом, кількість резервів у структурі майна підприємства зросла з 1609 тис. грн. (2019 р.) до 3337 тис. грн. (2020).

Існує багато варіантів різноманітних методів аналізу використання запасів, що пропонують різноманітні показники.

Відображення за допомогою показників, що враховують усі його характерні ознаки без найменшої похибки, практично неможливо. Тому майже кожен показник має елемент умовності.

Першу групу складають первинні характеристики собівартості матеріальних цінностей: спільна та питома витрата, матеріаломісткість, коефіцієнт % корисного використання матеріальних цінностей, коефіцієнт споживання продукції.

Друга група — розрахунково-аналітичні показники. Вони виведені на основі первинних характеристик. Перш за все, це різні економічні показники;

щодо порівняння норм і фактичних витрат, витрат поточного та минулого періодів; вивчення структурних змін тощо.

З вищенаведеного видно, що всі автори групують показники за різними критеріями.

Під системою особливостей використання матеріальних запасів розуміють систему особливостей матеріаломісткості, тоді як остання є лише однією з узагальнюючих ознак використання запасів.

Важливе місце в удосконаленні системи управління економікою, що характеризується потужним арсеналом методів і прийомів дослідження економічних процесів управління та оптимальним управлінським рішенням.

На всі характеристики ефективної діяльності ПрАТ «Агротон» впливають зовнішні та внутрішні фактори.

Вивчивши діяльність ПрАТ «Агротон», можна визначити фактори, що впливають на відхилення фактичної матеріаломісткості від нормативу, а саме:

- неповне виконання заходів щодо економії матеріалів;
- заміна одного товару іншим;
- нераціональний розподіл запасів їх незмірність;

Всі ці причини, в кінцевому підсумку призводять до зниження ефективності діяльності підприємства.

Отже, в результаті виникає збиток, який кумулятивно відображається на балансі ПрАТ «Агротон».

Вирішення актуальних питань в галузі економіки потребує поглибленого аналізу та подальшого вдосконалення.

Налагоджена система бухгалтерського обліку підприємства зобов'язана своєчасно забезпечувати потреби керівництва необхідною та достовірною інформацією.

Дані табл. 3.8 показують, що підприємство забезпечене запасами у 2019 році на 104,38%. Фактично досліджуване підприємство отримало більше запасів, ніж планувалося.

Що стосується 2020 та 2021 років, то бачимо, що товариство працює

краще та забезпечене запасами. Тобто можна зробити висновок, що підприємство почало добре працювати в 2020-2021 роках і, в цілому, показує повне забезпечення товариства матеріальними ресурсами.

Таблиця 3.8 - Аналіз забезпечення ПрАТ «Агротон» матеріальними ресурсами за 2019-2021 роки

Вид матеріальних ресурсів	Потреба підприємства в матеріальних ресурсах у 2019 році, грн.	Потреба підприємства в матеріальних ресурсах у 2020-2021 рр., грн.	Фактичне надходження матеріальних ресурсів в 2019 році, грн.	Фактичне надходження матеріальних ресурсів у 2020-2021 роках, грн.	Коефіцієнт забезпечення матеріальними ресурсами у 2020 році, відсоток	Коефіцієнт забезпечення матеріальними ресурсами у 2020-2021 рр., відсоток
Основні запаси	250932	725396	261919	769272	104,38	106,05
Інші запаси	69002	158035	75023	169857	108,73	107,48

Джерело: складено автором за даними [36]

Аналіз оцінює наявність матеріальних ресурсів за джерелами доходів, а саме зовнішніми та внутрішніми.

Оцінка виконання та укладання договорів на постачання запасів наведена в табл. 3.9 та 3.10.

Основні запаси у 2019 році укомплектовано на 97,35%, у 2021 році – на 98,59%. Що стосується укладених договорів на інші запчастини, то вони на 100% виконані у 2020 та 2021 роках.

Таблиця 3.9 - Оцінка матеріальних ресурсів на виконання плану договорів за 2020-2021 рік на ПрАТ «Агротон»

Вид матеріальних ресурсів	Укладено договори на постачання матеріальних ресурсів у 2019 році років, грн	Фактичні надходження від постачальників у 2019 році грн.	Укладено договори на постачання матеріальних ресурсів у 2020 році, грн	Фактичні надходження від постачальників у 2020 році	Виконання договорів у 2019 році (%)	Виконання договорів у 2020 році (%)
Основні запаси	275302	261919	357097	341097	95,14	95,52
Інші запаси	75023	75023	84925	84925	100	100
Всього	545202	529629	705397	687397	97,14	97,45

Джерело: складено автором за даними [37]

Внутрішні джерела включають власні створення, тоді як зовнішні джерела включають надходження від постачальників за контрактом.

Таблиця 3.10 - Оцінка матеріальних ресурсів на виконання плану договорів за 2020-2021 рік на ПрАТ «Агротон»

Вид матеріальних ресурсів	Укладено договори на постачання матеріальних ресурсів 2020 року, грн.	Фактичне надходження від постачальників та 2021 року	Укладено договори на постачання матеріальних ресурсів 2021 року, грн.	Фактичне надходження від постачальників у 2021 році	Виконання договорів у 2020 році (%)	Виконання договорів у 2021 році (%)
Сировина та матеріали, покупні напівфабрикати та комплектуючі	357097	341097	428175	428175	95,52	100
Інші запаси	84925	84925	395332	395332	100	100

Джерело: складено автором за даними [36]

Якщо проаналізувати дані, можна зробити висновок, що укладання договорів та робота з постачальниками у 2021 році була кращою, ніж у попередніх роках.

Аналіз виконання та постачання матеріальних ресурсів згідно з

укладеними договорами на ПрАТ «Агротон» за 2019 рік відображено в табл. 3.11.

Таблиця 3.11 - Аналіз виконання та постачання матеріальних ресурсів згідно з укладеними договорами на ПрАТ «Агротон»

Вид матеріальних ресурсів	Потреба підприємства у матеріальних ресурсах		Фактичне надходження матеріальних ресурсів		Відхилення (+;-)	
	Сума грн.	Питома вага%	Сума грн.	Питома вага%	Сума грн.	Питома вага%
Основні запаси	250932	47,50	261919	49,45	10987	1,95
Інші запаси	69002	13,06	75023	14,17	6021	1,11

Джерело: складено автором за даними [36]

Досліджене підприємство ПрАТ «Агротон» у 2019 році забезпечено запасами на 100,3%. Аналіз виконання та постачання запасів, згідно з укладеними договорами, від ТОВ «Мавекс-Буковина» за 2020 рік відображено в табл. 3.12.

Досліджуване підприємство ПрАТ «Агротон» у 2020 році було забезпечене сировиною на 100,9%.

Таблиця 3.12 - Виконання та постачання запасів на ПрАТ «Агротон» за 2020 рік

Вид матеріальних ресурсів	Потреба підприємства у матеріальних ресурсах		Фактичне надходження матеріальних ресурсів		Відхилення (+;-)	
	Сума грн.	Питома вага%	Сума грн.	Питома вага%	Сума грн.	Питома вага%
Запаси	341097	46,18	344095	46,16	2998	-0,02

Джерело: складено автором за даними [36]

Аналіз виконання та постачання матеріальних ресурсів, згідно з укладеними договорами, на ПрАТ «Агротон» за 2020 рік відображено в табл.

3.13.

Таблиця 3.13 - Аналіз виконання та постачання матеріальних ресурсів згідно з укладеними договорами ПрАТ «Агротон» на 2021 рік

Вид матеріальних ресурсів	Потреба підприємства у матеріальних ресурсах		Фактичне надходження матеріальних ресурсів		Відхилення (+;-)	
	Сума грн.	Питома вага%	Сума грн.	Питома вага%	Сума грн.	Питома вага%
Основні запаси	384299	47,79	425177	48,43	40878	0,64
Інші запаси	79670	9,91	90646	10,32	10976	0,41

Джерело: складено автором за даними [36]

Під час аналізу також перевіряють якість отриманих від постачальників запасів, їх відповідність стандартам, специфікаціям та умовам договору, а в разі їх порушення висувають претензії до постачальників.

Підприємства також можуть аналізувати ритмічність постачання запасів, що здійснюються на основі накопичених протягом десяти днів запасів матеріалів для окремих видів матеріальних ресурсів.

Отже, безперебійне постачання підприємства запасами необхідного асортименту та якості, їх раціональне використання є важливим чинником виконання виробничих завдань, зниження витрат, підвищення рентабельності, ефективності виробництва.

Ефективне управління запасами дозволяє прискорити оборотність капіталу та підвищити його рентабельність, зменшити поточні втрати на заощадження, звільнити частку капіталу з поточного господарського обороту, реінвестуючи її в інші активи. Проаналізувавши досліджуване підприємство ПрАТ «Агротон» за всі три роки, можна зробити висновок, що підприємство добре забезпечене запасами. Це свідчить про хорошу роботу підприємства, хорошу роботу з постачальниками та задоволення їх потреб.

Коефіцієнт оборотності запасів показує, скільки разів у середньому за звітний період поповнювалися запаси підприємства. Визначається за

формулою:

$$\text{Коз} = \frac{\text{Чд}}{\text{Зз}} \text{ або } \text{Коз} = \frac{\text{СРП}}{\text{Зз}} \quad (3.6)$$

де Коз - коефіцієнт оборотності товарних запасів;

НН - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

ЗЗ - середні залишки запасів за звітний період;

PSA - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Чим вище оборотність товарних запасів, тим ефективніше вони використовуються, тим менше витрачається на їх формування. При зниженні величини коефіцієнта оборотності товарно-матеріальних цінностей на кінець звітнього періоду, порівняно з його значенням до початку це свідчить про зняття з оборотності запасів.

Показником оборотності є фіксований коефіцієнт запасів, що розраховується за формулою:

$$\text{Кз} = \frac{\text{Зз}}{\text{Чд}} \quad (3.7)$$

де КЗ – коефіцієнт фіксації запасів;

ЗЗ - середні залишки запасів за звітний період;

ВН - чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Він характеризує вартість запасів в 1 грн. чистий прибуток або собівартість проданої продукції.

Важливою характеристикою ефективного використання запасів є тривалість (період) оборотності товарних запасів, що визначається за формулою:

$$\text{Чоз} = \frac{\text{Т}}{\text{Коз}} \quad (3.8)$$

де Чоз - тривалість обороту запасів;

Т - кількість днів, за які розраховується оборот (вважається, що місяць становить 30 днів, квартал - 90, півріччя - 180 і рік - 360);

Коз - коефіцієнт оборотності товарних запасів.

Цей показник показує час, необхідний для перетворення запасів у готівку. Зменшення цієї величини на кінець звітнього періоду, порівняно з її значенням

на початок, вважається позитивним, якщо це не заважає нормальному господарському процесу, не загрожує дефіцитом запасів. Результати аналізу інтенсивності використання основних запасів представлені в табл. 3.14.

Таблиця 3.14 - Динаміка оборотності запасів ПрАТ «Агротон» за 2019-2021 роки

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+,-) 2020 р., порівняно з 2019 р.	Відхилення (+,-) 2021 р., порівняно з 2020 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), грн.	2459363	2848960	3182293	389597	333333
Середньорічний залишок основних запасів, грн.	261919	341097	428175	79178	87078
Коефіцієнт оборотності запасів	9,4	8,4	7,4	-1	-1
Тривалість обороту основних запасів, днів	38	43	49	5	6
Коефіцієнт закріплення запасів	0,11	0,12	0,13	0,01	0,01

Джерело: складено автором за даними [36]

Дані табл. 3.14 свідчать про зниження темпів оборотності основних запасів. Коефіцієнт оборотності основних запасів зменшився у 2019 та 2020 роках на 1 оборот, тобто у 2018 році він зменшився у 9,4 рази, у 2019 році – у 8,4 рази, у 2020 році – у 7,4 рази. Змінився фіксований коефіцієнт запасів, що свідчить про зміну вартості запасів, становить 1 грн. ціна реалізованої продукції.

Тривалість оборотності запасів у 2020 році, порівняно з 2019 роком зросла на 5 днів, а в 2021 році, порівняно з 2020 роком зросла на 6 днів. Тобто у 2021 році матеріали трансформувалися у фонди за 38 днів, у 2020 році – 43 дні, а у 2021 році – 49 днів. Збільшення тривалості оборотності свідчить про зменшення оборотності та зменшення середнього залишку товарних запасів.

Отже, відповідність товарообігу була зумовлена недоліками в системі постачання та розподілу. На досліджуваному підприємстві у 2019 році запаси

використовувалися ефективніше, ніж у 2020 та 2021 роках.

Використання запасів характеризується показниками загальної витрати запасів. Плановий обсяг матеріальних витрат на потреби визначається на основі програми та норм витрат запасів.

Таким чином, розглянуто документацію операцій із запасами на ПрАТ «Агротон». Облік наявності та руху запасів здійснюється за принципом індивідуалізації на аналітичних рахунках. Доступність характеризується збереженням облікового запису, рухом записів і вибуттям. ПрАТ «Агротон» отримує необхідні для господарської діяльності запаси різними шляхами: від постачальників на підставі договорів; в порядку децентралізованих закупівель за прямими договорами. Важливим елементом документального оформлення операцій обліку запасів є облік інструкцій. Довіреність на отримання поставок від ПрАТ «Агротон» видається тільки його працівникам.

Ефективне управління запасами ПрАТ «Агротон» вимагає підпорядкування їх загальним цілям ефективності. Це передбачає наявність тісної залежності між часткою і загальними показниками запасів, оборотних активів. Тому синтетично-аналітичне групування інформації має відбуватися саме за цими ознаками.

Визначено розкриття інформації про запаси фінансової та управлінської звітності ПрАТ «Агротон». У фінансовій звітності про запаси необхідно закрити інформацію про: облікову політику оцінки запасів, у тому числі використані формули собівартості.

Проаналізовано операції з запасами ПрАТ «Агротон». Для обліку та контролю операцій ПрАТ «Агротон» веде реєстр вхідних запасів. Записи в журналі здійснюються відділом постачання в міру надходження запасів на склад - на підставі товаросупровідних документів, прибуткових замовлень, актів приймання запасів. Крім того, журнал містить інформацію, пов'язану з пошуком недоставленого товару. Для оформлення прибуткових та видаткових документів, переданих до бухгалтерії у ПрАТ «Агротон», складається реєстр приймання-здачі документів.

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ НА ПрАТ «АГРОТОН»

Ефективне стратегічне управління запасами відіграє важливу роль в успіху ПрАТ «Агротон». Зростання конкуренції на міжнародній арені, нові технології та зміни в бізнес-процесах спричинили динамічність та важливість управління запасами, ніж раніше. Менеджери завжди повинні мати конкурентне ставлення, і для цього важливою є конкурентна стратегія управління запасами на ПрАТ «Агротон». Стратегічне ставлення змушує менеджера передбачати зміни та продукти, а їх виробничий процес буде розроблений на основі передбачуваних змін у попиті та потребах клієнтів, у цій ситуації важлива гнучкість.

У розвинених країнах більшість організацій використовують дані управління запасами. Але ступінь їхньої опори на цю інформацію залежить від характеру конкурентної стратегії компанії. Багато компаній конкурують на основі надання товарів і послуг за найнижчою собівартістю. Деякі компанії конкурують на основі того, що вони є лідерами у виробництві та пропонують найкращі та диференційовані продукти. Роль управління запасами полягає в підтримці корпоративної стратегії шляхом надання інформації щодо запасів, завдяки якій можна досягти успіху. Для досягнення корпоративної стійкості ми пропонуємо використовувати інструменти стратегічного управління запасами на ПрАТ «Агротон». Сьогодні менеджери використовують інструменти стратегічного управління запасами для реалізації стратегій та досягнення основних факторів успіху виробника.

Нижче наведемо інструменти стратегічного управління запасами, які можуть бути використані на ПрАТ «Агротон».

Найпоширенішою системою, яка використовується в багатьох компаніях, є система калькуляції запасів на основі діяльності, така система може бути використана на ПрАТ «Агротон». Система калькуляції запасів на основі діяльності, яка визначає ресурси, спожиті кожною діяльністю протягом

відповідного періоду; і, таким чином, вартість кожного виду запасу розраховується точно. Потім сукупні на запаси приписуються розглянутому продукту або клієнту залежно від споживання продукту або використання клієнтом цієї діяльності.

Іншим інструментом який може бут використаний на ПрАТ «Агротон» є бенч-маркінг. Бенч-маркінг – це процес, в якому компанії намагаються вибрати найкращу практику щодо правильної діяльності в порівнянні з провідними компаніями, а потім, враховуючи фактори успіху, процеси компанії покращуються до рівня продуктивності її конкурентів або навіть вийти на кращий рівень. Для визначення внутрішніх і зовнішніх факторів збоїв у ПрАТ «Агротон» я пропоную використовувати методику тотального управління якістю. Повне управління якістю — нова концепція, яка акцентує увагу на точному аналізу запасів та ідентифікації внутрішніх і зовнішніх факторів збоїв, за допомогою яких створюється шлях до зниження виробництва (бережливого виробництва) шляхом постійного вдосконалення процесів компанії.

Для знаходження точних систем вимірювання собівартості продукції корисними інструментами для ПрАТ «Агротон» є система своєчасного виробництва та кайдзен-калькулювання. Своєчасна виробнича система — це система, заснована на обсязі попиту. У цій системі товар буде вироблений лише тоді, коли буде отримано ознаку його споживача. Це запобігає накопиченню інвентарю на робочих місцях. Серед основних цілей цієї системи можна назвати підвищення якості та підвищення продуктивності з акцентом на концепції кайдзен. Кайдзен-калькуляція — це управлінська техніка, завдяки якій керівники та співробітники ПрАТ «Агротон» зможуть більш віддано виконувати програму постійного вдосконалення якості та інших ключових факторів успіху, на шляху постійного вдосконалення.

Етапи впровадження стратегічного управління запасами на ПрАТ «Агротон» включають аналіз ланцюга створення вартості, аналіз стратегічної ситуації та аналіз структурних та адміністративних факторів витрат на запаси.

Аналіз ланцюга створення вартості запасів – це інструмент стратегічного

аналізу, який допоможе ПрАТ «Агротон» краще зрозуміти конкурентні переваги. Аналіз ланцюга створення вартості зосереджується на всьому ланцюжку вироблення вартості продукту. Основна концепція аналізу полягає в тому, що шляхом ретельного вивчення кожного з видів діяльності в ланцюжку створення вартості можна виявити види діяльності, які для ПрАТ «Агротон» мають найбільший або найменший успіх з точки зору конкуренції, і спланувати відповідно.

На цьому етапі ПрАТ «Агротон» повинно визначити свій потенціал і поточну конкурентну перевагу шляхом вивчення цінних видів діяльності та факторів витрат на запаси, які були визначені на попередньому етапі. Компанії, які мають конкурентну стратегію лідерства у витратах на запаси, наполегливо намагаються знизити свої витрати на запаси до рівня витрат на лідерство. Лідерство за вартістю зосереджується на зниженні витрат лише настільки, наскільки компанія гарантує, що вона є лідером за ціною та власником найнижчої вартості на ринку. Зменшення витрат зазвичай здійснюється за рахунок підвищення продуктивності виробничого процесу, розподілу або загальних і адміністративних витрат. У цій стратегії управління запасами підтримка стабільності є пріоритетом, і ПрАТ «Агротон» не буде шукати інновацій і ризиків, а буде шукати пропозиції продуктів і послуг за конкурентоспроможними цінами. У контрасті, конкурентна стратегія диференціації, дозволить ПрАТ «Агротон» підняти ціни на продукцію вище, ніж у конкурентів і безістотного зниження витрат на запаси, мати високу рентабельність. ПрАТ «Агротон» створюючи диференціацію між продуктами та створюючи нові функції, змусить клієнтів платити розумну ціну в результаті цієї диференціації. Використовуючи стратегію диференціації товару, можна знизити інтенсивність конкуренції, і для виробника не виникає загрози заміни продукту, оскільки всі покупці стають лояльними до компанії (створюючи диференціацію між продуктами та створюючи нові функції, ПрАТ «Агротон» змусить клієнтів платити розумну ціну в результаті цієї диференціації).

Стратегічний аналіз драйверів витрат на запаси допоможе ПрАТ

«Агротон» покращити свою конкурентну ситуацію. Для полегшення прийняття операційних і стратегічних рішень використовуються драйвери структурних і виконавчих витрат на запаси, які наведені у табл. 4.1.

Таблиця 4.1 - Драйвери структурних і виконавчих витрат

Назва	Опис
Драйвер структурних витрат має стратегічний характер, оскільки включає програми та рішення, які мають довгостроковий ефект. У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на наступні пункти	Складність продукції: компанії, які виробляють широкий асортимент продукції, мають високі витрати на планування та управління виробництвом, а також високі витрати на розподіл та після продажне обслуговування. Такі компанії зазвичай використовують калькуляцію витрат на основі діяльності для визначення ступеня рентабельності своєї продукції.
	Масштаб: наприклад, роздрібна компанія повинна визначити кількість нових магазинів, які вона відкриває протягом року, щоб досягти стратегічних цілей і досягти конкурентного успіху.
	Технологія: нові технології можуть значно знизити витрати компанії. Наприклад, деякі виробничі компанії в розвинених країнах використовують комп'ютерні технології, щоб показати кількість продуктів, які використовують їхні клієнти (особливо великі роздрібні торговці), щоб щоразу, коли у клієнтів закінчуються запаси на складі, вони швидко надсилали за ними.
Драйвери адміністративних витрат - це фактори, за допомогою яких компанії можуть керувати ними в короткостроковій перспективі за допомогою оперативних рішень щодо зниження витрат. Ці фактори включають	Відданість роботі: відданість роботі призводить до зниження витрат. Компанії, в яких існує сильна кореляція між співробітниками, можуть значно скоротити свої операційні витрати.
	Проектування виробничого процесу: послідовне розташування обладнання та частота процесів призводять до прискорення виробничого процесу в компанії. Інновації технології виробництва дозволяють значно знизити витрати.
	Взаємовідносини з постачальниками сировини підприємства: компанії можуть значно знизити свої витрати за допомогою договорів з постачальниками сировини про якість, терміни поставки та інші характеристики необхідної їм сировини.

Джерело: складено автором на основі [44]

Сьогодні стійкість робить акцент на різних аспектах організації в економічному, соціальному та екологічному плані, тому важливість цього питання є дуже важливою для нинішнього та майбутніх поколінь. Більшість компаній прийшли до висновку, що для підвищення ефективності та

результативності стійкості виробництва їм необхідно контролювати, вимірювати характеристики сталого виробництва. Тому вимірювання стійкості виробництва стало важливим питанням у виробництві та операційній діяльності.

Розуміючи обмеженість і дефіцит запасів, підхід компаній-виробників включає придбання нових виробничих механізмів і технологій. Щоб отримати нові та інноваційні технології, пристосовані до їхніх виробничих процесів, щоб знизити витрати виробництва та збільшити свою частку на ринку, ці компанії провели дорогі дослідження. Одним із способів подолати дефіцит ресурсів для компаній є зниження їх витрат. Компанії, незалежно від розмірів і масштабів діяльності, повинні враховувати економічні можливості в довгостроковій перспективі, обмежуючи можливості та включаючи інноваційні рішення,

Власники малого бізнесу стикаються з постійною проблемою, намагаючись збалансувати потребу обслуговування клієнтів і досягнення довгострокових бізнес-цілей, водночас контролюючи витрати на ведення бізнесу. Стратегічна стратегія управління запасами, в якій рішення щодо витрат приймаються відповідно до вартості, яку вони додають як для бізнесу, так і для клієнта, часто є найефективнішою стратегією, яку може прийняти малий бізнес. Хороші фінансові рішення виходять з ефективної стратегії управління витратами, розробленої для максимізації вартості та мінімізації початкових і поточних витрат. Незважаючи на те, що багато рішень компанії на основі витрат включають закупівлю, ціноутворення та управління запасами, для кожного власника малого бізнесу також важливо враховувати витрати, пов'язані з підприємством.

У світі конкуренції пріоритетним є приділення уваги управлінню запасами для зниження витрат і підвищення задоволеності клієнтів. Сьогодні, відзначаючи належну роль вибору якості та кількості факторів виробництва, вибору між процесами користувача або капіталом у виробничому процесі та вибором відповідної технології, у визначенні собівартості та випуску продукції, що відповідає ціні, відповідно до вимог замовника купівельна спроможність

з'являється більше, ніж раніше.

Забезпечення необхідної інформації управління запасами можливе лише шляхом створення сучасної системи управлінського обліку, включаючи розробку та використання різних інструментів управлінського обліку в організації. Серед цих інструментів є калькуляція витрат на основі діяльності, цільова калькуляція, кайдзен-калькулювання, калькуляція життєвого циклу продукту. Стратегічне управління запасами є ефективним шляхом точної оцінки та визначення витрат у створенні прибутку, прибутковості та створення вартості для ПрАТ «Агротон».

Завдяки правильному розумінню своєї конкурентної ситуації та за допомогою інструментів управління запасами ПрАТ «Агротон» може зменшити непотрібні витрати на запаси. Крім того, стратегічне управління запаси, надаючи менеджерам більш точні дані, допомагає їм у короткостроковому та довгостроковому прийнятті рішень для досягнення своїх стратегічних цілей.

З огляду на важливість розуміння запасів для тих, хто входить до організації та за її межами, наприклад, менеджери, аналітики ринку капіталу, інвестори та аудиторі, надаю рекомендації щодо майбутніх досліджень:

- дослідження впливу змін у продажах на липкість витрат на запаси;
- дослідження зв'язку оптимізму керівництва з липкістю витрат на запаси у різних галузях;
- дослідження зв'язку між структурою витрат на запаси з поведінкою кожної витрати.

Усі відомі в теорії та практиці моделі управління запасами так чи інакше базуються на принципах оптимізації та зниження витрат на запаси. Більш глибоке вивчення особливостей інструментів аналізу запасів з метою їх можливого застосування в українській практиці виявило обмеження щодо їх використання в сільськогосподарському виробництві.

В умовах сезонності та тривалості виробничих циклів у окремих галузях сільського господарства, використання частини виробленого продукту на внутрішньовиробничі потреби і, як наслідок, залежність собівартості одного

товару від собівартості іншого, збільшуються можливості для ефективного використання існуючих засобів скорочуються. Крім того, директ-костинг не допускається українськими стандартами бухгалтерського обліку для фінансової звітності та розрахунку податків.

Таким чином, стосовно сільськогосподарської сфери виробництва та існуючої української практики найбільш актуальним і найбільш перспективним на даний момент для ПрАТ «Агротон» є використання інструментів аналізу запасів стандарт-кост і абсорбційного - калькулювання.

Поєднання елементів нормування з розрахунком повних фактичних витрат, виявленням відхилень від норм, їх аналізом та вжиттям заходів щодо їх усунення є ефективним способом аналізу запасів ПрАТ «Агротон» на виробництві.

Тому вдосконалення технології аналізу запасів та підвищення культури управління на всіх рівнях в аграрному бізнесі має здійснюватися на принципах бюджетування.

Особливої актуальності набуває застосування сучасних моделей аналізу запасів на ПрАТ «Агротон». Перед аграрним бізнесом України стоять конкретні завдання щодо збільшення виробництва продукції рослинництва і тваринництва, забезпечення продовольчої незалежності країни.

Зростання обсягів виробництва на сучасному ринку повинно супроводжуватися оптимальним рівнем витрат і підвищенням фінансових результатів.

Бюджетування витрат — окрема, відносно самостійна частина системи бюджетного управління, яка визначає базовий рівень планових видатків і відстежує відхилення фактичних вартісних показників і прогнозованих прибутків.

Для того, щоб модуль управління витратами працював ефективно, їм потрібен чіткий і добре налагоджений алгоритм реалізації його впливу на керовану підсистему.

Модель управління витратами центру відповідальності розглянута на рис.

4.1.

Рисунок 4.1 - Модель управління витратами центру відповідальності

Джерело: складено автором на основі [56]

Органічне поєднання високої якості продукції з прийнятним рівнем виробничих витрат на запаси є важливим принципом аналізу запасів на ПрАТ «Агротон».

Фактично всі витрати, пов'язані з виробництвом продукції, вже є витратами на якість, але виробництво, що забезпечує поліпшення екологічних характеристик продукту, вимагатиме додаткових витрат. Види та склад витрат на виробництво продукції з покращеними екологічними характеристиками на ПрАТ «Агротон» розглянуті у табл. 4.2.

Таблиця 4.2 - Види та склад витрат на виробництво продукції з покращеними екологічними характеристиками на ПрАТ «Агротон»

Види витрат	Склад витрат
Інформаційна підтримка	- розробка комплексу документів, що відображають вартість якості; - розробка системи обліку витрат на якість; - розробка системи інформаційного забезпечення з використанням сучасних технологій.
Забезпечення якості насіння, добрив, кормів тощо.	- розробка вхідного контролю при отриманні насіння, мінеральних добрив, кормів тощо; - розробка заходів щодо зберігання насіння, мінеральних добрив, кормів тощо.
Забезпечення якості виробництва	- модернізація технологічного процесу; - розробка системи управління процесом; - усунення невідповідностей якості готової продукції.
Забезпечення якості при реалізації продукції	- розробка вимог до утримання складів, зберігання готової продукції, тари; - розроблення вимог щодо транспортування готової продукції до споживача.
Навчання персоналу	- розробка графіка підвищення кваліфікації, методики навчання персоналу та контролю якості навчання
Вивчення потреб товарного ринку	- розробка схеми збору та аналізу інформації про потреби ринку в продукції; - розробка схеми обробки претензій споживачів.

Джерело: складено автором за даними [48]

Склад витрат на виробництво продукції з покращеними екологічними характеристиками не є закритим і може змінюватися залежно від галузевої специфіки. Важливо, щоб на ПрАТ «Агротон» була створена система обліку витрат на якість, яка є основою для застосування різноманітних інструментів управління цими витратами. Збір інформації щодо запасів забезпечуватиме система бухгалтерського обліку підприємства, в якій важливо затвердити методику включення витрат на якість до собівартості готової продукції. Виходячи з наведеного переліку витрат, впливає, що одна їх частина відноситься до галузевих витрат, а інша – до загальногосподарських витрат. Тому, при формуванні витрат необхідно доповнити поточний перелік статей витрат самостійною позицією «Забезпечення покращення екологічних характеристик продукції». Це дозволить контролювати формування додаткових витрат та аналізувати їх вплив на результати виробництва та реалізації продукції.

Процес управління собівартістю в методі target-costing оцінюється як взаємозв'язок процесів ціноутворення та реінжинірингу і саме в цьому економісти бачать основну перевагу методу «target costing». управління за цільовою собівартістю розглянуто на рис. 4.2.

Як видно з рис. 4.2, схема управління витратами у методі target-costing виглядає так:

- маркетолог визначає прийнятну для споживача ціну;
- плановий відділ віднімає від ціни бажану суму прибутку, з урахуванням запланованого рівня рентабельності та отримує граничну величину собівартості для конкретного виду продукції;
- виробничий відділ аналізує витрати на кожній стадії виробничого процесу, що формують собівартість виробництва запланованого виду продукції на даному підприємстві;
- фахівці в галузі інжинірингу аналізують, як оптимізувати витрати на виробництво на окремих виробничих стадіях таким чином, щоб не втратити споживчу цінність продукту.

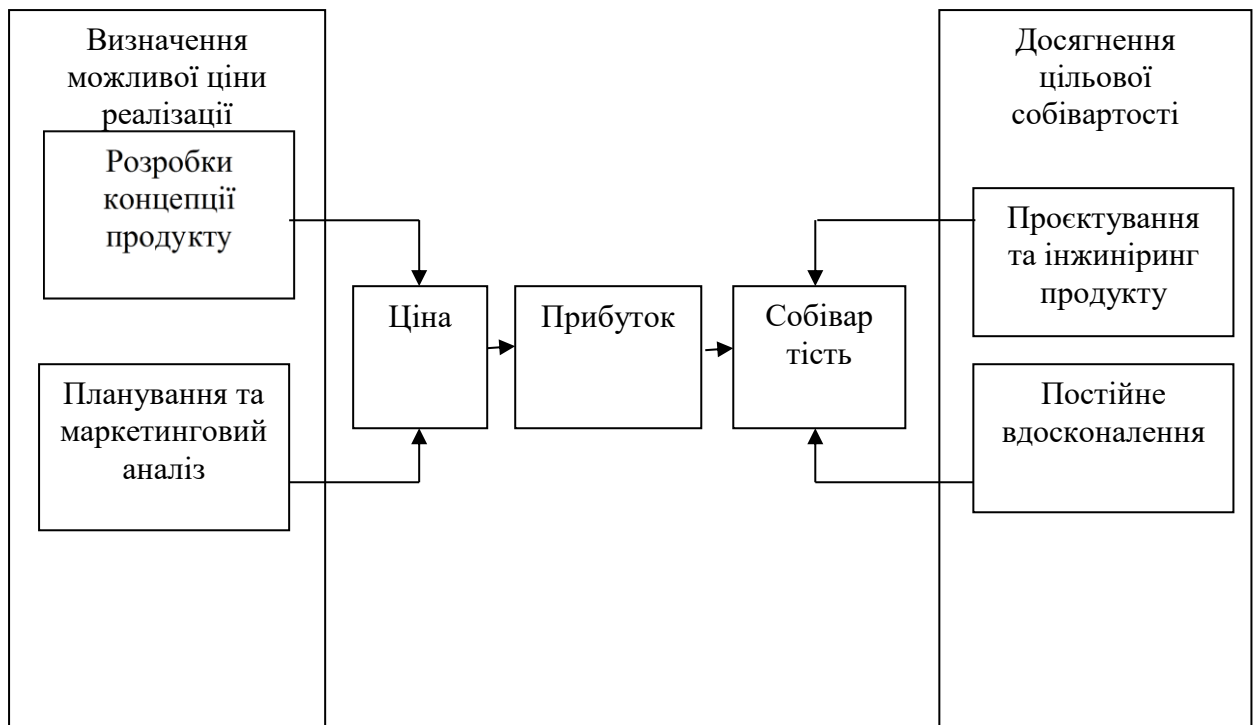

Рисунок 4.2 - Процес управління за цільовою собівартістю

Джерело: складено автором за даними [70]

З цього можна дійти невтішного висновку, що метод target-costing для ПрАТ «Агротон» надзвичайно корисний при маркетинговому аналізі, стратегічному плануванні, але марний в оперативному управлінні виробництвом, оскільки показує бажану величину собівартості, а не реальну величину витрат за виробництво, що склалася з урахуванням діючої технології, організації виробництва, та стану виробничих потужностей.

Посилення впливу зовнішніх факторів на події, що відбуваються на ПрАТ «Агротон», може призвести до використання цілої групи інноваційних методів, призначених для управління витратами виробництва. Зокрема, метод SCA (strategic cost analysis) на ПрАТ «Агротон» допоможе дослідити процеси, які відбуваються у зовнішньому середовищі і стосуються логістичних ланцюжків постачання сировини, а також логістичних ланцюжків постачання продукції. Метод LCC (life cycle costing) на ПрАТ «Агротон» допоможе спрямовано оцінити витрати за стадіям життєвого циклу продукції. Цікаво, що у даного методу аналізуються як витрати виробника, так й витрати споживача.

Процесуальна сторона методів управління витратами на ПрАТ «Агротон» ідентифікована недостатньо чітко – про це свідчить той факт, що заявка на розкладання витрат по стадіях створення ланцюжка споживчої цінності продукту заявлена відразу в трьох методах: SCA-метод, ABC-метод та метод ФСА. Висновки про ідентичність ABC-методу і ФСА-методу некоректні – під ФСА-методом розуміється Value analysis, орієнтований на оцінку витрат за окремими споживчими властивостями продукції.

У використанні ABC-методу на ПрАТ «Агротон» витрати розраховуються за стадіями виробництва без прив'язки до того, закінчено процес формування споживчої функції продукції чи ні – у цьому відмінність ABC-методу від його аналогів, також заснованих на проміжному розрахунку витрат.

Управління витратами на запаси на ПрАТ «Агротон» на основі застосування адаптованих моделей управління, ефективно інтегрованих у

загальну систему управління організаціями, забезпечить зростання обсягів та підвищення якості сільськогосподарської продукції ПрАТ «Агротон» при оптимальному рівні витрат виробництва в аграрному бізнесі.

Облік і контроль витрат на виробництво продукції, сировини та продуктів харчування з покращеними екологічними характеристиками, що зменшують негативний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людей, дасть можливість приймати економічно обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зарубіжних ринках.

Для підвищення ефективності роботи структурних підрозділів ПрАТ «Агротон» виділю чотири види напрямів: технологічний, економічний, соціальний та екологічний.

Під технологічною ефективністю роботи структурних підрозділів ПрАТ «Агротон» розуміється рівень використання ресурсів у процесі розширеного виробництва.

Під економічною - ступінь реалізації виробничих відносин, виражена у наявності певного виробничого ефекту.

Під соціальною ефективністю розуміється певний рівень соціального розвитку колективу, спрямованою на підвищення рівня життя його членів.

А під екологічною - максимально можливе забезпечення суспільних потреб людей продовольством, виробленим при оптимальних питомих витратах виробництва, повному збереженні родючості ґрунту та умов відтворення навколишнього середовища.

Також ефективність сільськогосподарського виробництва ПрАТ «Агротон», залежить насамперед від ефективності використання всіх його ресурсів, що є факторами виробництва, такими, як земля, капітал, праця та підприємницька спроможність.

Для того, щоб бути конкурентоспроможним, підприємство повинно мати конкурентні переваги, основними способами їх отримання є:

- ставати кращими, вживаючи заходів щодо вдосконалення власної

діяльності та підвищення її ефективності;

- пряме послаблення конкурентів;
- змінити ринкове середовище.

Заходи підвищення ефективності функціонування підприємств можна також об'єднати в три напрямки, як показано на рис. 4.3.

Рисунок 4.3 - Напрями підвищення ефективності роботи ПрАТ «Агротон»

Джерело: складено автором за даними [76]

Як видно з рис. 4.3, всі заходи щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Агротон», взаємопов'язані. Однак фактори, виділені третьою групою (напрямком), мають першорядне значення.

Оскільки реалізація двох останніх напрямків вимагає великих зусиль, основним засобом отримання конкурентних переваг залишається підвищення

ефективності своєї діяльності.

Тому підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Агротон», полягає у забезпеченні дуже вірогідного результату по кожній одиниці витрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Основними напрямками є забезпечення підприємств новітніми технологіями, удосконалення управління, організації виробництва і праці, ефективне використання ресурсів тощо. Тільки правильне використання системи цих факторів може забезпечити високі темпи зростання виробництва, ефективність.

Сьогодні, через необхідність створення нових механізмів взаємодії між ПрАТ «Агротон» та партнерами, постає необхідність підвищення ефективності роботи структурних підрозділів, враховуючи потреби виробників.

Проте, при прийнятті рішення про здійснення заходів щодо підвищення ефективності роботи структурних підрозділів ПрАТ «Агротон», слід враховувати ряд особливостей землеробства:

- невідповідність між робочим часом і часом виробництва (сезонність);
- переплетення біологічних та економічних процесів;

З цих причин, це є результатом діяльності ПрАТ «Агротон», та його економічної ефективності, що впливає на функціонування підприємства в цілому. Зараз через неефективне та нераціональне використання земель яскраво виражена сезонність ряду галузей, що викликає проблеми з використанням робочої сили, не враховуючи всіх біологічних процесів та їх впливу на економіку ПрАТ «Агротон». В цілому, більшість сільськогосподарських товаровиробників не отримують прибутку або є повністю збитковими. Необхідно шукати шляхи вирішення цих проблем. Одна з можливостей – це підвищення ефективності роботи структурних підрозділів ПрАТ «Агротон», які підвищать як ефективність ведення домашнього господарства, так і функціональність ПрАТ «Агротон» в цілому.

Підвищення ефективності структурних підрозділів, шляхом відкриття інших сфер дії, зменшує сезонність і пов'язані з цим негативні наслідки, які виникають на ПрАТ «Агротон».

Підвищення ефективності структурних напрямків забезпечує раціональне використання всіх наявних ресурсів для більшості компаній, що призводить до підвищення прибутковості всього підприємства.

Стратегічний розвиток ПрАТ «Агротон», виходячи з підвищення ефективності роботи структурних підрозділів сільськогосподарського підприємства, дозволяє найбільш повно і раціонально використовувати природний і промисловий потенціал, розширюючи асортимент і збільшуючи обсяги виробництва. Стратегія підвищення ефективності структурних підрозділів ПрАТ «Агротон» спрямовуватиме її на створення та стабілізацію ефективної економіки, яка задовольняє потреби зовнішнього та внутрішнього соціально-економічного середовища.

Агропромисловий комплекс є однією з найважливіших галузей національної економіки. Протягом багатьох років особлива увага приділяється розвитку агропромислового комплексу. Основні галузі економіки – сільське господарство, харчова та переробна промисловість, постійно зростають та нарощують обсяги виробництва. Протягом останніх років, аграрії працювали в складних кліматичних та економічних умовах, але досягли непоганих результатів.

Таким чином, розроблено стратегії управління витратами на ПрАТ «Агротон», виконано оптимізацію аналізу витрат на ПрАТ «Агротон», визначено основні підходи до неї, розроблено заходи по підвищенню ефективності роботи структурних підрозділів ПрАТ «Агротон».

ВИСНОВКИ

Розвиток виробництва неможливий без виробництва конкурентоспроможної продукції та її реалізації. При цьому, необхідною умовою виробничого процесу є наявність і використання значної кількості виробничих запасів, які є основою готової продукції. Реформи існуючої системи бухгалтерського обліку та впровадження національних стандартів призвели до суттєвих змін у методології та організації процесу обліку запасів.

Запаси забезпечують злагодженість, безперервність, гарантують його економічну безпеку, а також вимагають великих інвестиційних витрат, тому від організації їх обліку та аналізу залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансового стану, конкурентоспроможності на ринку та в цілому. ефективність.

1. Було проаналізовано та систематизовано твердження науковців щодо поняття «запаси». Проаналізувавши тлумачення науковців, щодо поняття «запаси», можна дійти висновку, що більшість науковців, розкриваючи зміст поняття «запаси», в якості обов'язкового критерію розглядають термін їх корисного використання, який може становити більше року або одного циклу експлуатації, якщо він перевищує рік визнання запасу. Я згодна з такою позицією, оскільки в процесі господарської діяльності підприємство набуває запасів, з метою їх довгострокової експлуатації.

При цьому, жоден із авторів у критеріях визнання об'єкта запасом не враховує вартість такого об'єкта, що є доцільним, з огляду на високий рівень інфляції.

Це означає, що концепції резерву, представлені в національних і міжнародних стандартах, узгоджуються за всіма основними критеріями для їх визнання. На жаль, ця ідентичність існує на рівні інвентарю. А органи фінансової служби, у разі визначення одиниці грошової одиниці дотримуються норм Податкового кодексу України. Такі суперечливі визначення призводять до конфліктних ситуацій між компаніями та податковими органами.

Класифікація спрямована на групування запасів в обліку таким чином, щоб їх було зручно враховувати незалежно від того, чи відповідають правила їх відображення НП(С)БО, МСФЗ.

2. Була розглянута облікова політика щодо запасів та її відповідність вимогам НП(С)БО. В дослідженні виявлено, що товарно-матеріальними цінностями може бути назва або вид (група). Підприємства, відповідно до

принципів бухгалтерського обліку, визначають одиницю обліку товарно-матеріальних цінностей, які потребують уніфікації в певній галузі, з урахуванням їх специфіки діяльності. Використання компанією запасів здійснюється відповідно до вказівок керівництва, і, за відсутності таких вказівок. Компанія, на власний розсуд, визначає терміни корисного використання на момент придбання.

Вдосконалення організації обліку запасів і посилення його контрольних функцій за господарсько-фінансовою діяльністю підприємств є основою дотримання фінансово-бюджетної дисципліни. Висока якість облікової інформації створює умови для ефективного виконання всіх функцій управління.

Виникнення та формування облікової політики компаній невіддільні від розширення існуючої діяльності та організаційно-правових аспектів ведення бізнесу в ринкових умовах, а також пропонування альтернативних варіантів, відповідно до нормативних актів з питань організації та ведення бізнесу та обліку згідно чинного законодавства.

На законодавчому рівні передбачено, що створення та затвердження методики бухгалтерського обліку є обов'язком підприємства.

3. Було проаналізовано вибір оптимального методу оцінки запасів. За результатами дослідження запропонована нова класифікація виробничих запасів, з урахуванням способів їх надходження і подальшої оцінки за справедливою вартістю, а також введення аналітичних рахунків в робочий план рахунків бухгалтерського обліку організації і вдосконалення облікової політики, дозволить об'єктивно визначити більш достовірну інформацію у фінансовій звітності підприємства.

4. Було визначено вплив методу оцінки запасів при їх вибутті на величину прибутку сільськогосподарських підприємств. За результатами проведеного дослідження, виявлено, що для цілей бухгалтерського обліку, запаси підлягають класифікації за видами, виходячи з їхнього призначення на кожному етапі операційного циклу організації. Крім того, зміна в способах формування фактичної собівартості викликає необхідність класифікації матеріально-виробничих запасів не лише за видами, але й за способом надходження кожного їх виду.

5. Надана коротка характеристика обраного підприємства ПрАТ «Агротон» (надано загальну характеристику, розглянуто фінансові показники та проаналізовано документування операцій, розкриття інформації про запаси у фінансовій та управлінській звітності ПрАТ «Агротон») для розуміння

специфіки обліку та інтерпретації результатів аналізу. Було проведено аналіз зовнішнього середовища та діагностику конкурентноспроможності підприємства. За підсумками наведених досліджень, проведено SWOT-аналіз для ПрАТ «Агротон» в розрізі його внутрішнього та зовнішнього середовища та в контексті виявлення потенційних можливостей, ризиків і загроз функціонування, з урахуванням існуючого спектру факторів впливу. За результатами даного аналізу встановлено, що ПрАТ «Агротон» незважаючи на ризики, має змогу скористатися можливостями, шляхом розвитку власних логістичних потужностей, а також розширення вирощування соняшника, з метою постачання високоякісної сировини масложировим заводам та продажу за кордон.

Також, з аналізу інших показників, можна зробити висновки, про:

- покращення виробничої та збутової діяльності ПрАТ «Агротон» та сприятливу ринкову кон'юнктуру, котра дозволяє підприємству нарощувати обсяги аграрного виробництва та реалізації. Однак наявність незначного скорочення прибутковості все одно не свідчить, що працювало підприємство неефективно. Слід зауважити, що деяке скорочення спричинено зростанням витрат на виробництво, за умов сталого зростання чистого доходу.

6. Було розглянуто синтетичний та аналітичний облік запасів, аналіз операцій із запасами на ПрАТ «Агротон». За результатами чого, було зроблено висновки, що, в цілому, забезпеченість підприємства запасами становить 106,5%. Ефективне управління запасами ПрАТ «Агротон» вимагає підпорядкування їх загальним цілям ефективності. Це передбачає наявність тісної залежності між часткою і загальними показниками запасів, оборотних активів. Тому синтетично-аналітичне групування інформації має відбуватися саме за цими ознаками.

7. Надані рекомендації щодо вдосконалення обліку та аналізу запасів на ПрАТ «Агротон»:

- стосовно сільськогосподарської сфери виробництва та існуючої української практики найбільш актуальним і найбільш перспективним на даний момент для ПрАТ «Агротон» є використання інструментів аналізу запасів стандарт-кост і абсорбційного – калькулювання;

- вдосконалення технології аналізу запасів та підвищення культури управління на всіх рівнях в аграрному бізнесі має здійснюватися на принципах бюджетування;

- при формуванні витрат необхідно доповнити поточний перелік статей

витрат самостійною позицією «Забезпечення покращення екологічних характеристик продукції». Це дозволить контролювати формування додаткових витрат та аналізувати їх вплив на результати виробництва та реалізації продукції;

- метод target-costing для ПрАТ «Агротон» надзвичайно корисний при маркетинговому аналізі, стратегічному плануванні, але марний в оперативному управлінні виробництвом, оскільки показує бажану величину собівартості, а не реальну величину витрат за виробництво, що склалася з урахуванням діючої технології, організації виробництва, та стану виробничих потужностей;

- застосування адаптованих моделей управління, ефективно інтегрованих у загальну систему управління організаціями, забезпечить зростання обсягів та підвищення якості сільськогосподарської продукції ПрАТ «Агротон» при оптимальному рівні витрат виробництва в аграрному бізнесі;

- підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Агротон», полягає у забезпеченні дуже вірогідного результату по кожній одиниці витрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Основними напрямками є забезпечення підприємств новітніми технологіями, удосконалення управління, організації виробництва і праці, ефективне використання ресурсів тощо. Тільки правильне використання системи цих факторів може забезпечити високі темпи зростання виробництва, ефективність;

- підвищення ефективності структурних підрозділів, шляхом відкриття інших сфер дії, зменшить сезонність і пов'язані з цим негативні наслідки, які виникають на ПрАТ «Агротон»;

- як основу для оптимізації витрат підприємства слід прийняти ABC-метод управління витратами, як такий, що найбільш повно відповідає зазначеному завданню. Комбінувати ABC-метод слід із теоретичними та методологічними підходами, що застосовуються в DC-методі, тому що тільки DC-метод пропонує методологічний інструментарій, заснований на CVR-моделі витрат і фінансових результатів, необхідний для управління витратами, в умовах зміни обсягів виробництва.

Таким чином, узагальнено теоретичну та практичну інформацію по темі дослідження. Отримана в ході роботи інформація може бути використана для подальшого, більш глибокого дослідження діяльності ПрАТ «Агротон» самим підприємством для покращення його господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України: законодавство України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 10.11.2022)
2. Податковий кодекс України: законодавство України від 2 грудня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 10.11.2022)
3. Цивільний кодекс України: законодавство України від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 10.11.2022)
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: законодавство України від 21 грудня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 10.11.2022)
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Законодавство України від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 10.11.2022)
6. Про господарські товариства: законодавство України від 19.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення 10.11.2022)
7. Про підприємництво: законодавство України від 07.02.1991 року: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення: 10.11.2022)
8. Наказ Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 року №73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 10.11.2022).
9. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва від 19.04.2001 р. №186 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 10.11.2022)
10. Багрій К. Л. Особливості аналізу ефективності використання матеріальних запасів підприємства. Збірник наукових праць. Луцький національний

- технічний університет. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси» (м. Львів, 2016 р.) 2016. Вип. 7. Ч. 1. С. 50-58
11. Бардаш С.В. Онтологія мультिवаріантності теорії бухгалтерського обліку. *Луцький національний технічний університет. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»* (м. Львів, 2016 р.). Вип. 4. С. 8-15.
12. Безверхий К. Інвентаризація як об'єкт обліку і контролю обліково-звітної інформації: організаційно-методичний аспект. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. Вип. 1, С. 3-18
13. Білик М. С., Кіндрацька Г. І., Кобилюх О. Я. Ідентифікація запасів в управлінні логістичною системою. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. Вип. 669. С. 254-261.
14. Брік С.В., Рудковська Є.М. Порядок обліку власного капіталу підприємства та шляхи його удосконалення. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. № 59. С. 134 – 137.
15. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» (7-ми вид., доп. і перероб.). Житомир: ПП «Рута». 2016. С. 832.
16. Бухгалтерський облік: загальна теорія: навч. посіб. / за ред. Ю. С. Серпенінової. Суми : Університетська книга. 2015. 336 с.
17. Бухгалтерський облік : навч. посібник / за заг. ред. Н. В. Гудзь, П. Н. Денчук, Р. В. Романів. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
18. Бухгалтерський облік: практикум / за ред. Мельник Т. Г. Київ: Кондор Видавництво. 2015. 425 с.
19. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: монографія / за заг. ред. Т. М. Сльозко. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 304 с.
20. Валентинова Т. Надлишки та нестачі ТМЦ: облік інвентаризаційних різниць. *Все про бухгалтерський облік*. 2012 № 36. С. 41-43.
21. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2015. 315 с.

- 22.Верига Ю. А. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 264 с.
- 23.Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства: методична книга. Київ: Кондор. 2012. 110 с.
- 24.Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні : підручник. Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб». 2008. 191 с.
- 25.Голов С Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Практичний посібник Київ: Лібра. 2010. 315 с.
- 26.Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: А.С.К. 2005. 341 с.
- 27.Дем'яненко М.Я. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку: Монографія. Київ: ННЦ. 2018. 267с.
- 28.Довга Т. А. Роль та місце аналізу запасів в системі управління ресурсним потенціалом підприємства. *«Молодий вчений»*. 2015. № 5. ч. 1. С. 130-134.
- 29.Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація. Київ: Т-во «Знання». 2001. 402 с.
- 30.Дубій О. Інвентаризація. *Все про бухгалтерський облік*. 2010. № 114. С. 2-15.
- 31.Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. Київ: А.С.К., 2004. 320 с.
- 32.Загородній А. Г. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: підручник. Київ: Знання, 2009. 422 с.
- 33.Звітність підприємства: підручник / за заг. ред. М. І. Бондар, Ю. А. Верига, М. М. Орищенко та ін. Київ : ЦУЛ. 2015. 570 с.
- 34.Іванова Н. А. Організація і методика аудиту. Київ : Цул, 2018. 212 с.
- 35.Ільченко О.О. Використання нормативно-правових актів при аудиті фінансової звітності. *Управління розвитком*. 2011. № 2. С. 110–114.
- 36.Інформація про ПрАТ «Агротон». URL: <http://www.agroton.com.ua> (дата звернення 01.12.2022).
- 37.Інформація про ПрАТ «Агротон». URL: <http://agroton.pat.ua/> (дата звернення 01.12.2022)

38. Інформація про ПрАТ «Агротон» URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/30150026/ (дата звернення 01.04.2022)
39. Казановська В. О. Удосконалення обліку в умовах автоматизованої обробки облікової інформації. *Фінанси України*. 2011. № 74. С. 83-90.
40. Коблянська О.І. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Знання. 2007. 471 с.
41. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93-105.
42. Кравцова О.М. Оцінка активів та зобов'язань підприємства при банкрутстві. *Економіка і регіон*. 2012. № 5. с. 128-132
43. Кропивницький В. Інвентаризація товарно-матеріальних цінностей. *Все про бухгалтерський облік*. 2012. № 36. с. 37-40.
44. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ. 2014. 373 с.
45. Левицька С.І. Управлінський і внутрішньогосподарський облік: завдання, мета і ефективність впровадження. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 2. С. 27-35.
46. Лафта Дж. К. Менеджмент. Київ: ТК Велби. 2014. 592 с.
47. Лень В. С. Фінансовий облік: навчальний посібник. Київ : Академія. 2015. 608 с.
48. Лень В. С. Бухгалтерський облік у галузях економіки: підручник. Чернігів: Десна Поліграф. 2013. 437 с.
49. Левченко О.П. Шляхи удосконалення організації обліку запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. № 4. С. 266–270.
50. Малюга Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи: монографія. Житомир: ЖІТІ. 1998. 384 с.
51. Мартиненко О.В. Сутність та особливості інвентаризації основних засобів *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. Вип. 1. с. 190

52. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. Київ: ТОВ «ШФМЦАУ Статус». 2016. 1152 с.
53. Олійник Т.О. Інвентаризація запасів. *Бухгалтерія*. 2010. №3. С. 116-119.
54. Палій В.Ф., Соколов Я.В. Теорія бухгалтерського обліку. Київ: Фінанси і статистика, 1979. 410 с.
55. Пилипів Н., Борисовський М. Поняття і сутність товарно-виробничих запасів. *Економічний аналіз*. 2013. Вип. 12. ч. 3. С. 303-307.
56. Писаренко В.П. Організаційні аспекти наукових досліджень обліку і аналізу власного капіталу. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (26 жовт. 2018 р.)* м. Полтава: ПДАА. С. 37-38 с.
57. Податкова система: навчальний посібник / за заг. ред. В. Л. Андрущенко. Київ: Кондор-Видавництво. 2014. 698 с.
58. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88-101
59. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: підручник. Київ: КНЕУ. 2001. 320 с.
60. Рибалко О.М. Удосконалення обліку виробничих запасів. *Держава та регіони*. Серія «Економіка та підприємництво». 2018. № 6. 210 с.
61. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2013. 688 с.
62. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірник К.Є. Бухгалтерський облік 2013. 290 с.
63. Сирцева С.В. Облік запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки: зб. наук. праць Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 5. С. 1031–1035.
64. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. Київ : КНЕУ. 2003. 578 с.

- 65.Сопко В.В. Облік і аналіз в управлінні підприємством. Київ: Техніка, 2016. 290 с.
- 66.Стрельніков О. І. Звітність підприємств : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006. 2015. 305 с.
- 67.Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік на підприємствах України з різними формами власності. Київ: «А.С.К.». 2003. 780 с.
- 68.Усач Б.Ф. Аудит за міжнародними стандартами. Київ: Знання, 2005. 247 с.
- 69.Федак Л.М. Запаси підприємства сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 1. С. 157-162.
- 70.Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / за. ред. Огійчук М.С. Київ: Алерта. 2011. 1042 с.
- 71.Belverd E. (2013). *Principles of Financial Accounting*. Financial Accounting Series (12 ed.). Cengage Learning.
- 72.Accounting Research Bulletins No. 7 Reports of Committee on Terminology (Report). Committee on Accounting Procedure, American Institute of Accountants. November 1940. Archived from the original on 7 January 2014. Retrieved 31 December 2013.
- 73.Department of Accounting. *Foster School of Business*. Foster School of Business. 2013. Retrieved 31 December 2013.
- 74.Accounting Software. Archived from the original on 24 July 2020. Retrieved 13 September 2018.
- 75.Weber C., Richard P., and W. C. Stevenson. 1981. Evaluations of Accounting Journal and Department Quality." *The Accounting Review* 56 (3): 596–612.
- 76.Horngren, Charles T.; Datar, Srikant M.; Foster, George (2006), *Cost Accounting: A Managerial Emphasis* (12th ed.), New Jersey: Pearson Prentice Hall
- 77.Auditors: Market concentration and their role, CHAPTER 1: Introduction. *UK Parliament*. House of Lords. 2011. Retrieved 1 January 2014.
- 78.Robson K. 1992. Accounting Numbers as 'inscription: Action at a Distance and the Development of Accounting." *Accounting, Organizations and Society* 17 (7): 685–708.

79. Oldroyd, David & Dobie, Alisdair: *Themes in the history of bookkeeping*, The Routledge Companion to Accounting History, London, July 2008, Chapter 5, p. 96
80. Oldroyd D. (December 1995). The role of accounting in public expenditure and monetary policy in the first century AD Roman Empire. *The Accounting Historians Journal*. Academy of Accounting Historians. **22** (2): 117–129

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансовий стан за 2019 рік
ПрАТ «Агротон»

Підприємство ПрАТ "Сільськогосподарська виробнича фірма "Агротон"	за ЄДРПОУ	30280120
Територія Лутанська	за КОАТУУ	4412900000
Організаційно-правова форма господарювання Приватне акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Виробництво зернових культур (окрім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11

Середня кількість працівників¹ 1 402

Адреса, телефон пр-т. Гвардійський, буд. 10Б, оф. 12, м. Северодонецьк, Лутанська обл., 93400 тел. 4-33-70

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого шоводється в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «є») у відповідній клітинці:

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

БАЛАНС (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2019 року

Актив	Код рядка	1801001		
		На дату періоду на МСФЗ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	82	1 038	791
первісна вартість	1001	177	1 299	1 307
накопичена амортизація	1002	(95)	(261)	(516)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	7 579	9 379	18 915
Основні засоби	1010	168 736	288 372	391 173
первісна вартість	1011	254 566	402 137	543 777
знос	1012	(85 830)	(113 765)	(152 604)
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	20 737	16 687	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	20 737	16 687	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	6 951	23 510	23 510
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-	376 816
Усього за розділом I	1095	204 085	338 986	811 205
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	728 833	550 566	389 764
Виробничі запаси	1101	95 531	75 745	43 073
Незавершене виробництво	1102	71 140	91 645	85 319
Готова продукція	1103	76 530	479	2
Продукція сільськогосподарського виробництва	1104	483 475	381 270	260 062
Товари	1105	2 157	1 427	1 308
Поточні біологічні активи	1110	147 121	198 338	181 211
Дебіторська заборгованість за продукцією, товарами, роботами, послугами	1125	94 481	99 686	160 161
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	1130	107 277	152 654	70 443
з бюджетом	1135	8 601	2 783	4 249
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	520 000	893 547	937 224
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	38 650	6 083	23 461
Готівка	1166	18	263	5
Резерви в банках	1167	38 632	5 820	23 456
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	-
Інші оборотні активи	1190	2	1 058	12 552
Усього за розділом II	1195	1 644 965	1 904 465	1 779 065
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи шибутки				
Баланс	1300	1 849 050	2 243 451	2 590 270

Кінець додатку А

ПРАТ «Сільськогосподарська виробнича фірма «Агротон»
Фінансова звітність за МСФЗ
Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2019 року (продовження)

Позов	Код рядка	На дату переходу на МСФЗ	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	5
I. Власний капітал				
Зареєстрований (імпонний) капітал	1400	15 800	15 800	15 800
Капітал у дооцінках	1405	-	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-	-
Резервний капітал	1415	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 495 639	1 854 616	1 784 471
Неоплачений капітал	1425	-	-	-
Включений капітал	1430	-	-	-
Усього за розділом I	1495	1 511 439	1 870 416	1 800 271
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-	307 319
Довгострокові забезпечення	1520	-	-	-
Цільові фінансування	1525	-	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-	307 319
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	95 552
товари, роботи, послуги	1615	225 550	326 413	305 529
розрахунками з бюджетом	1620	3 440	11 833	22 646
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-	-
розрахунками зі страхування	1625	34	47	41
розрахунками з оплати праці	1630	3 616	4 985	4 282
за ссеражними зобов'язаннями	1635	87 981	2 542	524
Поточні забезпечення	1660	9 988	18 987	41 898
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	7 002	8 228	12 408
Усього за розділом III	1695	337 611	373 035	482 680
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, застраховані майбутні				
	1700	-	-	-
Баланс	1900	1 849 050	2 243 451	2 590 270

Керівник
Головний бухгалтер

Орлова Лариса Олександрівна
Підпис Наталки Іванівни

Звіт про фінансовий стан за 2020 рік ПрАТ «АгроТон»

Територія Лутавська	за КОАТУУ	441290000
Організаційно-правова форма господарювання Приватне акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11

Середня кількість працівників¹ 1 276

Адреса, телефон пр-т. Гвардійський, буд. 10Б, оф. 12, м. Стеродонецьк, Лутавська обл., 93400 тел. 4-33-70

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку «» у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

БАЛАНС(Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 року

Актив	Код рядка	1801001	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	4	5
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	791	628
первісна вартість	1001	1 307	1 412
накопичена амортизація	1002	(516)	(784)
Незвершена капітальні інвестиції	1005	18 915	43 403
Основи засоби	1010	391 173	399 328
первісна вартість	1011	543 777	596 506
знос	1012	(152 604)	(197 178)
Інвестиційні нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	23 510	23 510
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	376 816	327 742
Усього за розділом I	1095	811 205	794 611
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	389 764	422 181
Виробничі запаси	1101	43 073	72 188
Незавершене виробництво	1102	85 319	78 600
Готова продукція	1103	2	-
Продукція сільськогосподарського виробництва	1104	260 062	225 851
Товари	1105	1 308	45 542
Поточні біологічні активи	1110	181 211	173 298
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	160 161	76 433
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	70 443	47 397
з бюджетом	1135	4 249	4 466
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	937 224	1 351 653
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	23 461	52 041
Готівка	1166	5	-
Рахунки в банках	1167	23 456	52 041
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	12 552	15 006
Усього за розділом II	1195	1 779 065	2 142 475
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	2 590 270	2 937 086

Кінець додатку Б

ПрАТ «Сільськогосподарська виробнича фірма «Агротон»
 Фінансова звітність за МСФЗ
 Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 року (продовження)

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	4	5
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паізовий) капітал	1400	15 800	15 800
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Вероподібний прибуток (непокритий збиток)	1420	1 784 471	2 342 269
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Усього за розділом I	1495	1 800 271	2 358 069
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	307 319	228 152
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	307 319	228 152
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	95 552	131 053
товари, роботи, послуги	1615	305 529	116 350
розрахунками з бюджетом	1620	22 646	21 583
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	41	46
розрахунками з оплати праці	1630	4 282	5 150
за одержання авансами	1635	324	1 616
Поточні забезпечення	1660	41 898	37 268
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	12 408	37 799
Усього за розділом III	1695	482 680	350 865
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуванням для продажу, та групами вибуття			
	1700	-	-
Баланс	1900	2 590 270	2 937 086

Керівник

Орлова Лариса Олександрівна

Головний бухгалтер

Пуди Наталя Іванівна

Додаток В

Звіт про власний капітал за 2020 рік ПрАТ «Агротон»

ПрАТ «Сільськогосподарська виробнича фірма «Агротон»
Фінансова звітність за МСФЗ
Звіт про власний капітал за 2020 рік

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (папвовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	КОДИ		
									2020	12	31
									30280120		
Підприємство ПрАТ "Сільськогосподарська виробнича фірма "Агротон" (найменування)		Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ		1801005							
Звіт про власний капітал за 2020 рік		Форма № 4 Код за ДКУД									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Залишок на початок року	4000	15 800	-	-	-	1 784 471	-	-	1 800 271		
Коригування:											
Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-		
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-		
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-	-	-		
Скоригований залишок на початок року	4095	15 800	-	-	-	1 784 471	-	-	1 800 271		
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	557 798	-	-	557 798		
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-		
Розподіл прибутку:											
Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-		
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-		
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-		
Внески учасників:											
Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-		
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-		
Вилучення капіталу:											
Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-		
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-		
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-		
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-		
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-		
Разом змін у капіталі	4295	-	-	-	-	557 798	-	-	557 798		
Залишок на кінець року	4300	15 800	-	-	-	2 342 269	-	-	2 358 069		

Керівник
Головний бухгалтер

Орлова Лариса Олександрівна
Пуди Наталя Іванівна

Примітки на ст. 14 - 46 становлять невід'ємну частину даної фінансової звітності

Звіт про рух грошових коштів ПрАТ «Агротон»

період, за який складено звіт, та на дату складання звітності

Фінансова звітність за МСФЗ

Звіт про рух грошових коштів за 2020 рік

Підприємство ПрАТ "Сільськогосподарська виробнича фірма "Агротон" (найменування)	Дата (рік, місяць, число)	КСДН		
		2020	12	31
		20200120		
Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом) за 2020 рік				
Форма № 3		Код за ДКУД		
Стаття		Код рядка	За звітний період, підсумок	За аналітичний період, порівняльного року
1		2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Надходження від:				
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)				
Надходження від продажів і зборів		2000	1 977 824	1 284 277
у тому числі надані на додану вартість		2005	-	-
Цільового фінансування		2010	2 701	3 333
Надходження від операційних активів і пасивів				
Надходження від повернення авансів		2015	532	-
Надходження від відсотків на залишкові кошти на поточних рахунках		2025	09	45
Надходження від боржників короточасно (агрефіа, пені)		2035	3	1
Інші надходження		2095	6 839	1 784
Витрати на оплату:				
Товарів (робіт, послуг)				
Відбули		3000	(765 251)	(585 098)
Ціка		3005	(198 311)	(204 907)
Відсотків на кредитні зобов'язання		3010	(36 932)	(32 717)
Зобов'язань з податків і зборів		3015	(312 226)	(195 894)
Витрати на оплату зобов'язань з податку на прибуток		3016	-	-
Витрати на оплату зобов'язань з податку на додану вартість		3017	(289 365)	(91 468)
Витрати на оплату зобов'язань з інших податків і зборів		3018	(182 863)	(104 416)
Витрати на оплату авансів		3025	(45 986)	-
Витрати на оплату повернення авансів		3040	-	(3 454)
Інші витрати		3090	(127 567)	(89 092)
Чистий рух коштів від операційної діяльності		3095	582 392	194 090
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Надходження від реалізації:				
фінансових інвестицій				
необоротних активів		3200	-	-
Надходження від отримання:				
відсотків		3215	-	-
інших доходів		3220	-	-
Надходження від дарунків				
Інші надходження		3250	-	-
Витрати на придбання:				
фінансових інвестицій				
необоротних активів		3260	(85 632)	(141 221)
Виплати на дарунки		3270	-	-
Інші виплати		3290	-	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		3295	(85 632)	(141 221)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Надходження від:				
Власного капіталу				
Отримання позик		3305	-	-
Інші надходження		3340	1 112 241	612 459
Витрати на:				
Випуск власних акцій				
Погашення позик		3350	-	-
Сплату дивідендів		3355	-	-
Інші виплати		3390	(1 580 350)	(146 248)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		3395	(468 109)	(23 789)
Чистий рух грошових коштів за звітний період		3400	27 651	19 089
Залишок коштів на початок року		3405	21 461	6 083
Залишок грошових коштів, курсів на залишок коштів		3410	929	(1 711)
Залишок коштів на кінець року		3415	52 041	23 461

Керівник:
Головний бухгалтерОлена Лариса Степанівна
Підп. Наталія Іванівна

Основні засоби станом на 2020 рік ПрАТ «Агротон»

Станом на 31 грудня 2020 року основні засоби були відображені таким чином:

Первісна вартість	Незавершені капітальні інвестиції	Будівлі та споруди	Машини та устаткування	Транспортні засоби	Офісна та комп'ютерна техніка	Інструменти, прилади та інвентар	Всього
на 1 січня 2020	18 915	43 051	467 351	28 182	2 326	2 867	562 692
Надходження	88 030	-	-	-	-	-	88 030
Введення в експлуатацію	(52 926)	3 677	39 117	8 924	461	747	-
Вибуття	(10 616)	(9)	(115)	(36)	(30)	(7)	(10 813)
на 31 грудня 2020	43 403	46 719	506 353	37 070	2 757	3 607	639 909
Накопичена амортизація							
на 1 січня 2020	-	12 236	119 252	18 645	1 125	1 346	152 604
Нарахування амортизації	-	2 457	39 477	1 993	380	464	44 771
Вибуття амортизації	-	(9)	(115)	(36)	(30)	(7)	(197)
на 31 грудня 2020	-	14 684	158 614	20 602	1 475	1 803	197 178
Чиста балансова вартість на:							
на 31 грудня 2020	43 403	32 035	347 739	16 468	1 282	1 804	442 731

Станом на 31 грудня 2019 року основні засоби були відображені таким чином:

Первісна вартість	Незавершені капітальні інвестиції	Будівлі та споруди	Машини та устаткування	Транспортні засоби	Офісна та комп'ютерна техніка	Інструменти, прилади та інвентар	Всього
на 1 січня 2019	9 379	38 444	333 969	25 869	1 728	2 127	411 516
Надходження	152 801	-	-	-	-	-	152 801
Введення в експлуатацію	(143 135)	4 622	134 734	2 388	649	742	-
Вибуття	(130)	(15)	(1 352)	(75)	(51)	(2)	(1 625)
на 31 грудня 2019	18 915	43 051	467 351	28 182	2 326	2 867	562 692
Накопичена амортизація							
на 1 січня 2019	-	8 671	86 120	17 131	845	998	113 765
Нарахування амортизації	-	3 581	34 348	1 589	329	350	40 197
Вибуття амортизації	-	(16)	(1 216)	(75)	(49)	(2)	(1 358)
на 31 грудня 2019	-	12 236	119 252	18 645	1 125	1 346	152 604
Чиста балансова вартість на:							
на 31 грудня 2019	18 915	30 815	348 099	9 537	1 201	1 521	410 088

Інші необоротні активи станом на 2020 рік ПрАТ «Агротон»

Станом на 31 грудня 2020 року інші необоротні активи включали права користування активами, що були відображені таким чином:

Первісна вартість	Права користування активами
на 1 січня 2020	461 328
Надходження	39 273
Вибуття	(25 412)
на 31 грудня 2020	475 189
Накопичена амортизація	
на 1 січня 2020	84 512
Нарахування амортизації	78 626
Вибуття амортизації	(15 691)
на 31 грудня 2020	147 447
Чиста балансова вартість:	
на 31 грудня 2020	327 742

Станом на 31 грудня 2019 року інші необоротні активи включали права користування активами, що були відображені таким чином:

Первісна вартість	Права користування активами
на 1 січня 2019	-
Вплив прийняття МСФЗ 16	452 459
на 1 січня 2019	452 459
Надходження	8 869
на 31 грудня 2019	461 328
Накопичена амортизація	
на 1 січня 2019	-
Вплив прийняття МСФЗ 16	-
на 1 січня 2019	-
Нарахування амортизації	84 512
на 31 грудня 2019	84 512
Чиста балансова вартість:	
на 31 грудня 2019	376 816

Довгострокові біологічні активи 2019-2020 ПрАТ «Агротон»

Станом на 31 грудня 2020 року та 31 грудня 2019 року у Компанії не було довгострокових біологічних активів та тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Зміна вартості довгострокових біологічних активів за 2019 рік була відображена наступним чином:

	2020	2019
на 1 січня	-	16 687
Зменшення вартості в результаті продажу	-	-
Збільшення вартості в результаті капіталізації витрат	-	25 900
Зменшення вартості в результаті збору сільськогосподарської продукції	-	(22 713)
Витрати від відображення біологічних активів за справедливою вартістю (Примітка 23)	-	(12 619)
Інші зміни	-	(7 255)
на 31 грудня	-	-

Зміна вартості тварин на вирощуванні та відгодівлі за 2019 рік була відображена наступним чином:

	2020	2019
на 1 січня	-	17 651
Збільшення вартості в результаті капіталізації витрат	-	11 637
Зменшення вартості в результаті збору сільськогосподарської продукції	-	(31)
Зменшення вартості в результаті продажу	-	(18 440)
Витрати від відображення біологічних активів за справедливою вартістю (Примітка 23)	-	(18 056)
Інші зміни	-	7 239
на 31 грудня	-	-

Запаси 2019-2020 ПрАТ «Агротон»

Запаси на 31 грудня 2020 року і 31 грудня 2019 року були відображені наступним чином:

	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
Сировина і матеріали	49 341	26 410
Незавершене виробництво	78 600	85 319
Сільськогосподарська продукція	225 851	260 062
Готова продукція	-	2
Інші запаси	22 845	16 663
Товари	45 542	1 308
	422 181	389 764